

OPENBAAR MINISTERIE

Parket-Generaal

Postbus 20305, 2500 EH Den Haag

Prins Clauslaan 16
2595 AJ Den Haag
T +31 88 699 11 00
www.om.nl

Datum 12 juli 2023
Onderdeel Bestuurlijke en Juridische Zaken
Ons kenmerk Z/23/090624 - PaG/BJZ/D-218489
Contactpersoon [REDACTED]
Doorkiesnummer(s) 088-699 8864
Bijlage(n) 1. Relevante wettelijke bepalingen
2. Inventarislijst
3. Documenten
Onderwerp Besluit op uw Woo-verzoek

Bij beantwoording de datum en
ons kenmerk vermelden.

Geachte [REDACTED]

In uw verzoek van 6 april 2023, ingediend per webformulier, hebt u met een beroep op de Wet open overheid (hierna: Woo) gevraagd om alle mogelijke informatie in de afgelopen vijf jaar (2018-2022) over, kort gezegd, LHBTI+ gerelateerd geweld en hoe het Openbaar Ministerie (hierna: OM) hiermee omgaat.

De ontvangst van uw verzoek is bevestigd bij brief van 12 april 2023, kenmerk Z/23/090624 - PaG/BJZ/D-195918.

Bij brief van 4 mei 2023, kenmerk BJZ/PaG/D-201926, heb ik de wettelijke beslistermijn verdaagd en heb ik u verzocht schriftelijk akkoord te willen gaan met een nieuwe beslistermijn, zo mogelijk eind juni 2023. In deze brief heb ik toegezegd dat als die termijn niet haalbaar blijkt te zijn, de zaaksbehandelaar opnieuw contact met u zal opnemen.

In uw e-mailbericht van 4 mei 2023 hebt u laten weten akkoord te zijn met de nieuwe beslistermijn. U hebt ook aangegeven dat uw oogmerk is en blijft om meer inzage te krijgen in hoe het OM omgaat met LHBTI+ gerelateerd geweld, de toepassing van de zogenoemde codis-feiten en de trendontwikkeling als het gaat om LHBTI+ gerelateerd geweld over de afgelopen jaren. U hebt in een Wob-verzoek van maart 2021 vergelijkbare vragen aan het OM gesteld. Dit heeft

weliswaar geresulteerd in gesprekken, maar niet in een besluit. Uw informatiebehoefte is daarom blijven bestaan, zo licht u toe.

Op 15 mei 2023 heeft de zaaksbehandelaar u per e-mailbericht geïnformeerd dat uw verzoek op grond van artikel 4.2 lid 1 van de Woo ter gedeeltelijke behandeling is doorgestuurd naar de politie en naar de Raad voor de rechtspraak, omdat onderdelen van de informatie waarnaar u vraagt mogelijk bij deze bestuursorganen berusten. U hebt daarop aan de zaaksbehandelaar laten weten het besluit van het OM af te zullen wachten.

Met deze brief beslis ik op uw verzoek.

1. Wettelijk kader

Uw verzoek valt (deels) onder de reikwijdte van artikel 4.1 van de Woo. Voor de relevante Woo-artikelen verwijs ik naar bijlage 1.

2. Reikwijdte

Naar aanleiding van uw verzoek merk ik in algemene zin het volgende op.

De Woo heeft betrekking op documenten die berusten bij een bestuursorgaan. Informatie die niet is neergelegd in een bestaand document valt, gelet op artikel 4.1 van de Woo, niet onder de Woo.

De Woo kent ook geen verplichting om informatie te vervaardigen die niet in reeds bestaande documenten is vervat, ongeacht de mate van inspanning. Deze lijn is vastgelegd in vaste jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: de Afdeling).¹

Verder merk ik op dat de Woo niet van toepassing is op documenten die van overheidswege reeds openbaar zijn gemaakt. Ook deze lijn is vastgelegd in vaste jurisprudentie van de Afdeling.²

3. Inventarisatie

Ten behoeve van de behandeling van uw verzoek heb ik de onderdelen daarvan gemakshalve genummerd. U vraagt om informatie over:

¹ Zie onder meer ABRvS 5 juni 2013, ECLI: NL: RVS:2013: CA2102, r.o. 3.1 en ABRvS 15 juni 2017, ECLI:NL:RvS:2017:414, r.o. 3.

² Zie onder meer ABRvS 31 januari 2018, ECLI:NL:RVS:2018:314, r.o. 5.3.

- 1. Aantal en soort meldingen met betrekking tot LHBTI+ gerelateerd geweld in de afgelopen vijf jaar bij alle afdelingen van het OM in Nederland.*
- 2. Aantal en soort in behandeling genomen zaken met betrekking tot LHBTI+ gerelateerd geweld in de afgelopen vijf jaar bij alle afdelingen van het OM in Nederland.*
- 3. Aantal en soort veroordelingen met betrekking tot LHBTI+ gerelateerd geweld in de afgelopen vijf jaar bij alle afdelingen van het OM in Nederland.*
- 4. Aantal en soort zaken die geseponeerd zijn met betrekking tot LHBTI+ gerelateerd geweld in de afgelopen vijf jaar bij alle afdelingen van het OM in Nederland.*
- 5. Aantal malen dat codis-feiten daadwerkelijk zijn toegepast bij LHBTI+ gerelateerde zaken in de afgelopen vijf jaar.*
- 6. De instructie op welke wijze de registratie van LHBTI+ gerelateerd geweld plaatsvindt binnen het OM.*
- 7. Beleidsstukken en documenten die de visie en/of richting bepalen om LHBTI+ gerelateerd geweld inzichtelijk te maken.*
- 8. Inzage in de data op basis waarvan het Expertisecentrum Discriminatie van het OM (LECD) jaarlijks een rapportage uitbrengt waarin wordt gerapporteerd over de discriminatiezaken bij het OM.*

Naar aanleiding van uw verzoek heeft de zaaksbehandelaar contact opgenomen met het Landelijk Expertisecentrum Discriminatie (hierna: LECD) van het OM en de afdeling Beleid & Strategie van het Parket-Generaal.

De onderdelen van uw verzoek om informatie zijn puntsgewijs doorgenomen met het oog op de vraag of hierover (mogelijk) documenten bestaan in de zin van de Woo.

Over de onderdelen 1 t/m 5 van uw verzoek heeft het OM geen documenten aangetroffen. Ik heb uw verzoek om informatie met betrekking tot deze onderdelen voor zover mogelijk wel ambtshalve beantwoord. Ten behoeve van onderdeel 2 van uw verzoek heb ik ambtshalve een document vervaardigd, dat ik als document **1** heb vermeld op de inventarislijst. Dit heb ik gedaan om tegemoet te komen aan uw informatiebehoefte, die sinds uw eerder over dit onderwerp ingediende Wob-verzoek is blijven bestaan. Ik verwijs voor de ambtshalve beantwoording van de onderdelen 1 t/m 5 van uw verzoek naar onderdeel 7 van deze brief. Voor de duidelijkheid merk ik op dat deze ambtshalve beantwoording los staat van de Woo-procedure, nu de beantwoording van deze vragen geen openbaarmaking aan een ieder betreft als bedoeld in artikel 4.1 van de Woo.

Met betrekking tot de onderdelen 6 en 7 heb ik **20** documenten geïnventariseerd. Het gaat om de nummers 2 t/m 21 op de inventarislijst. Deze documenten vallen onder de reikwijdte van de Woo-procedure.

Op onderdeel 8 van uw verzoek is de Woo niet van toepassing, maar een andere openbaarmakingsregeling die voorgaat op de werking van de Woo. Ik verwijs voor een toelichting naar onderdeel 6, "Overwegingen".

4. Besluit

Ik wijs uw verzoek om informatie deels toe. Over de onderdelen 1 t/m 5 van uw verzoek heeft het OM geen documenten aangetroffen. Informatie die in deze onderdelen van uw verzoek wordt gevraagd kan dus niet op grond van de Woo voor een ieder openbaar worden gemaakt. Ik wijs uw verzoek om informatie met betrekking tot deze onderdelen af. Voor de ambtshalve beantwoording - buiten de reikwijdte van de Woo - verwijs ik naar onderdeel 7 van deze brief.

Voor zover de Woo niet van toepassing is op uw verzoek omdat daarop een afwijkende openbaarmakingsregeling van toepassing is, wijs ik uw verzoek eveneens af. Het gaat om de informatie die u vraagt in onderdeel 8 van uw verzoek.

Voor zover uw verzoek valt binnen de reikwijdte van de Woo maak ik de aangetroffen documenten (deels) openbaar. Het gaat om documenten met betrekking tot de onderdelen 6 en 7 van uw verzoek. Op de inventarislijst is per document aangegeven of bij de beoordeling van de aangetroffen documenten een uitzonderingsgrond is toegepast als bedoeld in de artikel 5.1 van de Woo. De inventarislijst maakt integraal onderdeel uit van dit besluit. Voor de motivering van de gebruikte uitzonderingsgronden verwijs ik naar het onderdeel "Overwegingen" hierna.

5. Toelichting op de onderdelen 6 en 7 van het Woo-verzoek

Hieronder geef ik een toelichting op de (door mij genummerde) onderdelen 6 en 7 van uw verzoek aan de hand van de aangetroffen en (gedeeltelijk) openbaar te maken documenten.

Onderdeel 6. De instructie op welke wijze de registratie van LHBTI+ gerelateerd geweld plaatsvindt binnen het OM.

Ik verwijs naar de documenten met de nummers 2, 3 en 4. Document 2 is een uitdraai van het Handboek Maatschappelijke Kwalificaties (Excel bestand). Hierin staat beschreven wanneer voldaan is aan de beschrijving van de wettelijke

discriminatiegronden. Ik maak dit document openbaar voor zover het ziet op de wettelijke discriminatiegrond 'hetero- en homoseksuele gerichtheid' en de categorie 'overig'. Andere passages in het document vallen buiten de reikwijdte van uw verzoek (ik heb dit aangeduid met de afkorting 'BR'). Document 3 is een screenshot uit een (digitaal) handboek GPS, waarin staat uitgelegd hoe maatschappelijke kwalificaties moeten worden geregistreerd in GPS. Ik maak dit document openbaar. Document 4. is de Handleiding codis-feiten uit 2021, opgesteld door het LECD. Ik maak dit document openbaar met uitzondering van de namen van ambtenaren en het interne mailadres van het LECD.

Onderdeel 7. Beleidsstukken en documenten die de visie en/of richting bepalen om LHBTI+ gerelateerd geweld inzichtelijk te maken.

Ik verwijs naar de documenten 5 t/m 20. Het gaat om documenten die zijn gebruikt om medewerkers binnen het OM bewust te maken van het belang van de registratie van strafbare feiten met een discriminatie-aspect, waaronder LHBT gerelateerde geweldsfeiten, en de communicatie daarover naar de media. Ik maak deze documenten openbaar, met uitzondering van de namen van ambtenaren die niet uit hoofde van hun functie in de openbaarheid treden.

Daarnaast verwijs ik naar document 21. Dit is het consultatieadvies van het College van procureurs-generaal uit 2020 naar aanleiding van het (toenmalige) initiatiefwetsvoorstel van de leden Buitenweg (GL) en Segers (CU) 'discriminatorisch oogmerk als strafverzwarringsgrond'. Uit het document blijkt onder meer een visie en/of richting van het OM om strafbare feiten met een discriminatie-aspect - in zijn algemeenheid - inzichtelijk te maken. Ik maak het document openbaar met uitzondering van de handtekening van de ondertekenaar van de brief.

6. Overwegingen

Hieronder geef ik per toegepaste uitzonderingsgrond als bedoeld in artikel 5.1 van de Woo een toelichting. De eventuele uitzonderingsgronden zijn per document vermeld in de inventarislijst. Ook geef ik een toelichting op de van toepassing zijnde bijzondere openbaarmakingsregeling, namelijk de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens, die maakt dat de informatie die u vraagt in onderdeel 8 van uw Woo-verzoek niet onder de Woo kan worden beoordeeld.

Artikel 5.1, 2e Woo – het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer

Op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder e, van de Woo blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. In het bijgevoegde document staan persoonsgegevens.

Voor zover deze persoonsgegevens de namen van ambtenaren betreffen is hierbij het volgende van belang. Waar het gaat om het beroepshalve functioneren van ambtenaren kan slechts in beperkte mate een beroep worden gedaan op het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Dit ligt anders indien het betreft het openbaar maken van namen van ambtenaren. Namen zijn immers persoonsgegevens en het belang van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer kan zich tegen het openbaar maken daarvan verzetten. Daarbij is van belang dat het hier niet gaat om het opgeven van een naam aan een individuele burger die met een ambtenaar in contact treedt, maar om openbaarmaking van de naam in de zin van de Woo.

Ik weiger de namen van ambtenaren dan ook openbaar te maken, op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder e, van de Woo.

De naam van een procureur-generaal en een plaatsvervangend hoofdofficier van justitie maak ik wel openbaar, omdat deze ambtenaren uit hoofde van hun functie in de openbaarheid treden. Ik wijs op de e-mailaanhef in document 14 (onder c.c.) en op de ondertekenaar van document 21. Ook de naam van de ambtenaar aan wie document 21 is gericht maak ik om die reden openbaar.

Artikel 5.1, 2i Woo – het belang van de belang van het goed functioneren van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen

Artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder i, van de Woo bepaalt dat het openbaar maken van informatie achterwege blijft voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het goed functioneren van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of andere bestuursorganen.

Ik heb de gegevens van een (interne) mailbox van het LECD geweigerd op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder i, van de Woo. Ik wijs op p. 20 van document 4. Openbaarmaking zou ertoe kunnen leiden dat derden van deze gegevens gebruik maken, wat het goed functioneren van het OM kan schaden. Burgers kunnen contact leggen met het OM via voor het publiek bekende e-mailadressen. Ik weeg het belang van het goed functioneren van het OM zwaarder dan het belang van openbaarmaking.

Bijzondere openbaarmakingsregeling: Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens (hierna: Wjsg)

In de bijlage bij artikel 8.8 van de Woo is onder meer vermeld dat de titels 2 tot en met 3b van de Wjsg worden aangemerkt als een bijzondere openbaarmakingsregeling, die derogeert aan (afwijkt van) de werking van de Woo. Dit betekent dat als deze bijzondere openbaarmakingsregeling van toepassing is, de Woo daarop niet mag worden toegepast.

Deze titels 2 tot en met 3b Wjsg zien op de verwerking van justitiële en strafvorderlijke gegevens, alsook op de verwerking van tenuitvoerleggingsgegevens en van gerechtelijke strafgegevens.

Onder strafvorderlijke gegevens worden verstaan 'persoonsgegevens of gegevens over een rechtspersoon die zijn verkregen in het kader van een strafvorderlijk onderzoek en die het openbaar ministerie in een strafdossier of langs geautomatiseerde weg in een gegevensbestand verwerkt'.³

Dit betekent dat verzoeken op grond van de Woo die zich richten op informatie met betrekking tot een concreet strafrechtelijk onderzoek naar een natuurlijke persoon of een rechtspersoon, niet onder het bereik van de Woo vallen.

Ik merk hierbij op dat het begrip 'persoonsgegeven' een breed begrip is. Een persoonsgegeven betreft *alle informatie* over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon of rechtspersoon (artikel 1, aanhef en onder i, Wjsg).

Daarbij moet worden benadrukt dat alle informatie waarnaar u in onderdeel 8 van uw verzoek vraagt, door het OM is verwerkt met het doel te onderzoeken of de betrokken personen slachtoffer zijn geworden van een strafbaar feit danwel een strafbaar feit hebben begaan. De informatie over deze personen is daarmee qua doel, inhoud en gevolg herleidbaar tot die personen. Dat niet alleen de meer voor de hand liggende gegevens zoals namen, geboortedata, adressen, telefoonnummers en strafrechtelijke persoonsgegevens kwalificeren als persoonsgegevens, maar ook informatie die implicaties heeft voor de wijze waarop iemand wordt behandeld of beoordeeld, wordt bevestigd door het advies 4/2007 van de WP29⁴. Daaruit volgt ook dat het persoonsgegevensbegrip geen statisch begrip is, maar context gebonden is.

Ook in de jurisprudentie wordt het persoonsgegeven-begrip ruim uitgelegd. Zo stelde het Hof van Justitie van de Europese Unie in een uitspraak van 20 december 2017⁵ dat de examenantwoorden in een beroepsexamen van een

³ Artikel 1, aanhef en onder b, van de Wjsg.

⁴ In de WP29 (thans: European Data Protection Board) zijn de verschillende Europese privacytoezichthouders verenigd. De EDPB brengt gezaghebbende adviezen uit over onder meer de interpretatie van bepaalde gegevensbeschermingsbegrippen, waaronder over het begrip 'persoonsgegeven'. Zie voor het advies over het begrip persoonsgegeven: https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_nl.pdf.

⁵ HvJ 20 december 2017, nr. C-434/16, ECLI:EU:C:2017:994, r.o. 31 t/m 62.

kandidaat, alsook het commentaar daarop door de examiner, zijn aan te merken als persoonsgegevens van de kandidaat. Het Hof overweegt hierbij⁶ onder meer dat het gebruik van de woorden 'iedere informatie' in de definitie van het begrip 'persoonsgegevens' in artikel 2, onder a), van Richtlijn 95/46/EG⁷ erop wijst dat het de bedoeling van de Uniewetgever is om een ruime betekenis te geven aan dit begrip, dat niet beperkt is tot gevoelige of persoonlijke informatie, maar zich potentieel uitstrekt tot *elke soort informatie*. Het gaat dan zowel om objectieve informatie als om subjectieve informatie in de vorm van meningen of beoordelingen, op voorwaarde dat deze informatie de betrokkene 'betreft'. Aan deze laatste voorwaarde is voldaan wanneer de informatie wegens haar inhoud, doel of gevolg gelieerd is aan een bepaalde persoon.

Deze rechtspraak onderstreept dat indien wordt verzocht om openbaarmaking van informatie over een specifiek strafrechtelijk onderzoek naar natuurlijke personen en/of rechtspersonen en in dat verband de vraag aan de orde komt in hoeverre die informatie dient te worden aangemerkt als een persoonsgegeven of als een gegeven over een rechtspersoon, aan de definitie van een persoonsgegeven een ruime betekenis moet worden gegeven.

In dit onderdeel 8 van uw verzoek vraagt u om de informatie op basis waarvan het OM jaarlijks zijn rapportage over discriminatiezaken uitbrengt. U spitst dit onderdeel van uw verzoek overigens niet toe op LHBT gerelateerd geweld.

De data waarin u inzage vraagt zijn herleidbaar tot geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke personen of rechtspersonen, zoals slachtoffers, verdachten en getuigen, die in een strafvorderlijk kader door het OM zijn verwerkt. Deze gegevens zijn aan te merken als strafvorderlijke gegevens zoals bedoeld in titel 2a van de Wjsg. Hierop is de Woo niet van toepassing.

7. Ambtshalve beantwoording van uw vragen

Hieronder geef ik u - voor zover mogelijk - antwoord op de vragen die u heeft gesteld in de onderdelen 1 t/m 5 van uw verzoek. Deze beantwoording valt zoals reeds aangegeven niet binnen het wettelijk kader van de behandeling van uw Woo-verzoek plaats, maar geef ik ambtshalve.

Onderdeel 1. Aantal en soort meldingen met betrekking tot LHBTI+ gerelateerd geweld in de afgelopen vijf jaar bij alle afdelingen van het OM in

⁶ Idem, r.o. 34.

⁷ De Privacyrichtlijn. Deze richtlijn is thans vervangen door de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG). De definitie in de Privacyrichtlijn en de AVG van het begrip 'persoonsgegeven' is hetzelfde als in artikel 1, aanhef en onder i, Wjsg.

Nederland.

De parketten van het OM ontvangen geen meldingen met betrekking tot LHBT gerelateerd geweld. Het OM behandelt alleen door de politie ingediende aangiften met betrekking tot LHBT gerelateerd geweld. Ik verwijs naar het onderdeel hieronder.

Onderdeel 2. Aantal en soort in behandeling genomen zaken met betrekking tot LHBTI+ gerelateerd geweld in de afgelopen vijf jaar bij alle afdelingen van het OM in Nederland.

Juridisch gezien kan een codis-feit - een algemeen delict met een discriminatie-aspect - op dit moment alleen gepleegd worden tegen LHBT'ers, dus niet tegen intersekse personen en ook niet tegen 'plus'-personen (bijvoorbeeld queer, panseksueel etc.). Het OM kan daarom alleen iets zeggen over geweldsfeiten gepleegd tegen LHBT'ers (of hun eigendommen). Er is door de regering wel een wetsvoorstel in consultatie gebracht waarmee wordt beoogd om de discriminatiegronden genderidentiteit, genderexpressie en geslachtskenmerken toe te voegen aan de Algemene Wet Gelijke Behandeling en aan het Wetboek van Strafrecht. De Raad van State heeft hierover inmiddels geadviseerd.⁸

Cijfers over geweld tegen LHBT'ers (of hun eigendommen) maken geen onderdeel uit van de rapportage met discriminatiecijfers die het OM jaarlijks uitbrengt. Deze cijfers zijn niet eenduidig uit het bedrijfsprocessysteem GPS van het OM af te leiden. Ik heb echter ambtshalve, gezien uw informatiebehoefte, een analyse van de in GPS beschikbare gegevens laten maken. Ik verwijs naar document 1 op de inventarislijst. Het LECD heeft een selectie gemaakt van (ernstige) geweldsfeiten en een kruistabel gemaakt met de in het bedrijfsprocessysteem GPS geregistreerde discriminatie-aspecten '(homo)seksuele gerichtheid' of 'transgender'. Ik wijs er nadrukkelijk op dat het niet gaat om een sluitende analyse van door het OM in behandeling genomen LHBT gerelateerde geweldsfeiten in de gevraagde periode. Het overzicht is bedoeld om u een indicatie te geven.

Ter toelichting op het verschil tussen feiten en zaken wijs ik op de uitleg daarover in hoofdstuk 5, 'De betekenis van de cijfers', uit Cijfers in Beeld 2022.⁹ De uitleg over het verschil tussen feiten en zaken is algemeen van aard en geldt dus voor alle jaren waarop uw verzoek ziet.

⁸ <https://wetgevingskalender.overheid.nl/Regeling/WGK010853>.

⁹ [Cijfers in Beeld 2022 | Rapport | Openbaar Ministerie \(om.nl\)](#)

Onderdeel 3. Aantal en soort veroordelingen met betrekking tot LHBTI+ gerelateerd geweld in de afgelopen vijf jaar bij alle afdelingen van het OM in Nederland.

Het OM heeft geen betrouwbare gegevens over veroordelingen met betrekking tot LHBT gerelateerde geweldsfeiten. Ik licht dat toe. De medewerkers van het OM die de door politie ingestuurde aangiften beoordelen, zijn verplicht om bij de beoordeling van strafbare feiten met een discriminatie-aspect de desbetreffende classificatie(s) te registreren in het bedrijfsprocessysteem GPS. Bij LHBT gerelateerd geweld gaat het om de discriminatie-aspecten '(homo)seksuele gerichtheid' of 'transgender'. Aan de door medewerkers van het OM geregistreerde classificatie(s) kunnen echter geen conclusies worden verbonden ten aanzien van de vraag of de rechter het aannemelijk vond dat sprake was van een van deze discriminatie-aspecten, omdat een discriminatie-aspect niet in de tenlastelegging hoeft te worden opgenomen. Om die reden kan het OM ambtshalve ook geen analyse laten maken, zoals ik wel heb gedaan naar aanleiding van uw verzoek om informatie bij onderdeel 2.

Ook de rechtspraak kan betrouwbare gegevens over veroordelingen voor LHBT gerelateerde geweldsfeiten niet achterhalen. De Raad voor de rechtspraak (hierna: Rvdr) heeft dit ook uiteengezet in zijn besluit van 16 juni 2023 naar aanleiding van uw verzoek, dat door mij ter gedeeltelijke behandeling aan de Rvdr is doorgestuurd.

Onderdeel 4. Aantal en soort zaken die geseponeerd zijn met betrekking tot LHBTI+ gerelateerd geweld in de afgelopen vijf jaar bij alle afdelingen van het OM in Nederland.

Over deze gegevens beschikt het OM (nog) niet. Het LECD is in 2022 begonnen met het bijhouden van de afdoening van zgn. codis-feiten, maar de informatie die op basis van deze registratie verschaft kan worden is voornamelijk zeer beperkt. Wat hierover bekend is staat volledig in Cijfers in Beeld 2022.¹⁰

Onderdeel 5. Aantal malen dat codis-feiten daadwerkelijk zijn toegepast bij LHBTI+ gerelateerde zaken in de afgelopen vijf jaar.

Voor zover uw vraag is in hoeveel gevallen de discriminatie-aspecten '(homo)seksuele gerichtheid' of 'transgender' bij geweldsfeiten in de afgelopen vijf jaar zijn geregistreerd in GPS, verwijs ik naar de analyse die ik ambtshalve heb laten maken naar aanleiding van onderdeel 2 van uw verzoek (document 1).

¹⁰ Cijfers in Beeld 2022, pagina 23.

Voor zover uw vraag is in hoeverre LHBT gerelateerde geweldsfeiten niet als zodanig zijn geregistreerd in GPS, terwijl er wel sprake was van deze discriminatie-aspecten, kan ik u vraag niet beantwoorden. Hier heeft het LECD geen zicht op. Als deze discriminatie-aspecten ten onrechte niet geregistreerd worden in GPS, komen deze in de data helaas niet naar voren.

8. Openbaarmaking

Dit besluit wordt geanonimiseerd openbaar gemaakt op www.om.nl. Dit betekent dat uw naam, de naam van de zaaksbehandelaar en de naam van de ambtenaar die het besluit heeft ondertekend bij openbaarmaking niet meer leesbaar zijn.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

de Minister van Justitie en Veiligheid,
namens deze,
het College van procureurs-generaal,
namens het College,
het Hoofd Bestuurlijke en Juridische Zaken,
voor deze

Een ieder die door een beschikking rechtstreeks in zijn belangen is getroffen kan hiertegen, binnen zes weken na de dag waarop dit is bekend gemaakt, een bezwaarschrift indienen. Het bezwaarschrift moet door de indiener zijn ondertekend en bevat ten minste zijn naam en adres, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden waarop het bezwaar rust. Dit bezwaarschrift moet worden gericht aan: de Minister van Justitie en Veiligheid, p.a. het College van procureurs-generaal, t.a.v. de afdeling Bestuurlijke en Juridische Zaken, Postbus 20305, 2500 EH Den Haag.

Bijlage 1: Relevante wettelijke bepalingen

Wet open overheid (Woo)

Artikel 4.1 Verzoek

1. Eenieder kan een verzoek om publieke informatie richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf. In het laatste geval beslist het verantwoordelijke bestuursorgaan op het verzoek.
2. Een verzoek kan mondeling of schriftelijk worden ingediend en kan elektronisch worden verzonden op de door het bestuursorgaan aangegeven wijze.
3. De verzoeker behoeft bij zijn verzoek geen belang te stellen.
4. De verzoeker vermeldt bij zijn verzoek de aangelegenheid of het daarop betrekking hebbende document, waarover hij informatie wenst te ontvangen.
5. Indien een verzoek te algemeen geformuleerd is, verzoekt het bestuursorgaan binnen twee weken na ontvangst van het verzoek de verzoeker om het verzoek te preciseren en is het de verzoeker daarbij behulpzaam.
6. Het bestuursorgaan kan besluiten een verzoek niet te behandelen, indien de verzoeker niet meewerkt aan een verzoek tot precisering als bedoeld het vijfde lid. In afwijking van artikel 4:5, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht wordt het besluit om het verzoek niet te behandelen aan de verzoeker bekendgemaakt binnen twee weken nadat het verzoek is gepreciseerd of nadat de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken.
7. Een verzoek om informatie wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in hoofdstuk 5.

Artikel 5.1 Uitzonderingen

1. Het openbaar maken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
 - a) de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
 - b) de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
 - c) bedrijfs- en fabricagegegevens betreft die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
 - d) persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 3.1 onderscheidenlijk paragraaf 3.2 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de betrokkene uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven voor de openbaarmaking van deze persoonsgegevens of deze persoonsgegevens kennelijk door de betrokkene openbaar zijn gemaakt;
 - e) nummers betreft die dienen ter identificatie van personen die bij wet of algemene maatregel van bestuur zijn voorgeschreven als bedoeld in artikel 46 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de levenssfeer maakt.
2. Het openbaar maken van informatie blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
 - a) de betrekkingen van Nederland met andere landen en staten en met internationale organisaties;
 - b) de economische of financiële belangen van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen, in geval van milieu-informatie slechts voor zover de informatie betrekking heeft op handelingen met een vertrouwelijk karakter;
 - c) de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
 - d) de inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;

- e) de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
- f) de bescherming van andere dan in het eerste lid, onderdeel c, genoemde concurrentiegevoelige bedrijfs- en fabricagegegevens;
- g) de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
- h) de beveiliging van personen en bedrijven en het voorkomen van sabotage;
- i) het goed functioneren van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen.

3. Indien een verzoek tot openbaarmaking op een van de in het tweede lid genoemde gronden wordt afgewezen, bevat het besluit hiervoor een uitdrukkelijke motivering.

4. Openbaarmaking kan tijdelijk achterwege blijven, indien het belang van de geadresseerde van de informatie om als eerste kennis te nemen van de informatie dit kennelijk vereist. Het bestuursorgaan doet mededeling aan de verzoeker van de termijn waarbinnen de openbaarmaking alsnog zal geschieden.

5. In uitzonderlijke gevallen kan openbaarmaking van andere informatie dan milieu-informatie voorts achterwege blijven indien openbaarmaking onevenredige benadeling toebrengt aan een ander belang dan genoemd in het eerste of tweede lid en het algemeen belang van openbaarheid niet tegen deze benadeling opweegt. Het bestuursorgaan baseert een beslissing tot achterwege laten van de openbaarmaking van enige informatie op deze grond ten aanzien van dezelfde informatie niet tevens op een van de in het eerste of tweede lid genoemde gronden.

6. Het openbaar maken van informatie blijft in afwijking van het eerste lid, onderdeel c, in geval van milieu-informatie eveneens achterwege voor zover daardoor het in het eerste lid, onderdeel c, genoemde belang ernstig geschaad wordt en het algemeen belang van openbaarheid van informatie niet opweegt tegen deze schade.

7. Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing op milieu-informatie die betrekking heeft op emissies in het milieu.

Artikel 5.2 Persoonlijke beleidsopvattingen

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen. Onder persoonlijke beleidsopvattingen worden verstaan ambtelijke adviezen, visies, standpunten en overwegingen ten behoeve van intern beraad, niet zijnde feiten, prognoses, beleidsalternatieven, de gevolgen van een bepaald beleidsalternatief of andere onderdelen met een overwegend objectief karakter.

2. Het bestuursorgaan kan over persoonlijke beleidsopvattingen met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie verstrekken in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

3. Onverminderd het eerste en tweede lid wordt uit documenten opgesteld ten behoeve van formele bestuurlijke besluitvorming door een minister, een commissaris van de Koning, Gedeputeerde Staten, een gedeputeerde, het college van burgemeester en wethouders, een burgemeester en een wethouder, informatie verstrekt over persoonlijke beleidsopvattingen in niet tot personen herleidbare vorm, tenzij het kunnen voeren van intern beraad onevenredig wordt geschaad.

4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich

erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

Artikel 8.8 Verhouding met andere wetten

De artikelen 3.1, 3.3, 4.1, 5.1, eerste, tweede en vijfde lid, en 5.2 zijn niet van toepassing op informatie waarvoor een bepaling geldt die is opgenomen in de bijlage bij deze wet.

Bijlage bij artikel 8.8 van de Wet open overheid

De artikelen 3.1, 3.3, 4.1, 5.1, eerste, tweede en vijfde lid, en 5.2 van de Wet open overheid zijn niet van toepassing voor zover de volgende bepalingen gelden.

- • Aanbestedingswet 2012: de artikelen 2:53, derde lid, voor zover openbaarmaking van informatie schade zou toebrengen aan de gerechtvaardigde economische belangen van een onderneming, 2.57, eerste lid, voor zover het door de ondernemer als vertrouwelijk aangemerkte informatie betreft, 2.57, tweede lid, voor zover de informatie kan worden gebruikt om de mededinging te vervalsen, 2.138, onderdelen b, c en d, en 2.163
- • Aanbestedingswet op defensie- en veiligheidsgebied: de artikelen 2.36, derde lid, voor zover openbaarmaking van informatie schade zou toebrengen aan de gerechtvaardigde economische belangen van een onderneming, 2.41, eerste lid, voor zover het door de ondernemer als vertrouwelijk aangemerkte informatie betreft, 2.41, tweede lid, voor zover de informatie kan worden gebruikt om de mededinging te vervalsen, 2.95, onderdelen b, c en d, en 2.127, onderdelen b, c en d,
- • Advocatenwet: de artikelen 8, 8a, 8b en 45a
- • Algemene wet bestuursrecht: de artikelen 3:11, 3:44, voor zover betrekking hebbend op de terinzagelegging van andere documenten dan beschikkingen, 8:79, voor zover bij het bestuursorgaan berustende documenten zijn opgesteld als processtuk, 9:36, vijfde lid, en 9:36a, voor zover de documenten berusten bij de ombudsman
- • Algemene wet inzake rijksbelastingen: artikel 67
- • Arbeidsomstandighedenwet: de artikelen 7 en 26
- • Arbeidstijdenwet: artikel 8:4
- • Archiefwet 1995: de artikelen 14 tot en met 17
- • Bankwet 1998: artikel 20
- • Burgerlijk Wetboek: de artikelen 457 en 458 van Boek 7
- • Comptabiliteitswet 2016, hoofdstuk 7, paragraaf 5, voor zover de documenten berusten bij de Algemene Rekenkamer
- • Douane-en Accijnswet BES: artikel 2.156
- • Elektriciteitswet 1998: de artikelen 7 en 78
- • Gaswet: artikel 1h
- • Geneesmiddelenwet: artikel 100, zesde lid, voor zover recepten in afwijking van artikel 5:20, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht aan een aangewezen toezichthouder zijn verstrekt, ter zake waarvan de betrokken beroepsbeoefenaar uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is
- • Gemeentewet: de artikelen 23, vierde en vijfde lid, 25, 55, 60, derde lid, 61c, 86 en 185, eerste en vijfde lid
- • Gerechtsdeurwaarderswet: artikel 1a
- • Gezondheidswet: artikel 39, eerste lid, onderdeel b, voor zover persoonsgegevens in afwijking van artikel 5:20, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht aan een aangewezen toezichthouder zijn verstrekt ter zake waarvan de betrokken beroepsbeoefenaar uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is
- • Handelsregisterwet 2007: de artikelen 21, 22, 23 en 28
- • Implementatiewet EG-richtlijn infrastructuur ruimtelijke informatie: de artikelen 10, vierde lid, en 11

- • Instellingswet Autoriteit Consument en Markt: de artikelen 7, 12u, 12v en 12w
- • Invoerings- en aanpassingswet Wet op het financieel toezicht: artikel 13
- • Invorderingswet 1990: artikel 67
- • Jeugdwet: artikel 9.2, derde lid, voor zover persoonsgegevens in afwijking van artikel 5:20, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht aan een aangewezen toezichthouder zijn verstrekt, ter zake waarvan de betrokken beroepsbeoefenaar uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is
- • Kadasterwet: hoofdstuk 7
- • Kernenergiewet: artikel 68
- • Kieswet: de artikelen I 3, I 17, I 19, M 8, N 12, O 4, O 5, P 23, P 25, S 15, U 16, U 18 en Y 17a
- • Participatiewet: artikel 65
- • Pensioenwet: de artikelen 164, 185, 191 en 203 tot en met 208
- • Pensioenwet BES: artikel 28
- • Pensioen- en spaarfondsenwet, zoals deze luidde op 31 december 2006: artikel 20a
- • Provinciewet: de artikelen 23, vierde en vijfde lid, 25, 55, 60, derde lid, 61c, 91 en 186, vijfde lid
- • Registratiewet 1970: artikel 10
- • Rijkswet Onderzoeksraad voor veiligheid: artikel 59, vijfde lid, voor zover de documenten bij de Onderzoeksraad berusten, door de Onderzoeksraad aan een ander bestuursorgaan zijn verstrekt, dan wel door een ander bestuursorgaan zijn opgesteld ten behoeve van een door de Onderzoeksraad ingesteld onderzoek
- • Sanctiewet 1977: de artikelen 10g en 10h
- • Telecommunicatiewet: artikel 11a.2, derde lid
- • TNO-wet: artikel 36
- • Waterschapswet: de artikelen 37 en 43
- • Wegenverkeerswet 1994: artikel 43
- • Wet algemene bepalingen burgerservicenummer: de artikelen 9 en 11, eerste lid, en paragraaf 4.2
- • Wet basisregistratie adressen en gebouwen: artikel 32
- • Wet basisregistratie grootschalige topografie: artikel 22
- • Wet basisregistratie ondergrond: artikel 24
- • Wet basisregistratie personen: de artikelen 2.54, 2.55, 2.81, eerste en derde lid, hoofdstuk 3 en paragraaf 4.2.1
- • Wet betreffende verplichte deelneming in een beroepspensioenregeling, zoals deze luidde op 31 december 2005: artikel 18b
- • Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur: de artikelen 20 en 28, tweede lid
- • Wet controle op rechtspersonen: paragraaf 4
- • Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting: artikel 10, tweede lid, voor zover gegevens in afwijking van artikel 5:20, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht aan een aangewezen toezichthouder zijn verstrekt, ter zake waarvan de betrokken beroepsbeoefenaar uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is
- • Wet educatie en beroepsonderwijs: artikel 7.2.10, zesde lid
- • Wet financiële betrekkingen buitenland 1994: artikel 8
- • Wet financiële markten BES: de artikelen 1:20 en 1:21
- • Wet financiering politieke partijen: artikel 25, vierde, vijfde en zesde lid

- • Wet handhaving consumentenbescherming: artikel 2.24, voor zover de documenten berusten bij de Autoriteit Consument en Markt
- • **Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens: de titels 2 tot en met 3b**
- • Wet kinderopvang: artikel 1.57d
- • Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg: 1. de artikelen 9, zevende lid, en 23, voor zover de zorginstelling werkzaam is onder de verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan 2. de artikelen 24, vierde lid, en 25, derde lid, voor zover gegevens of dossiers in afwijking van artikel 5:20, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht aan een aangewezen toezichthouder zijn verstrekt, ter zake waarvan de betrokken beroepsbeoefenaar uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is
- • Wet langdurige zorg: artikel 10.4.1, tweede lid, voor zover dossiers in afwijking van artikel 5:20, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht aan een aangewezen toezichthouder zijn verstrekt, ter zake waarvan de betrokken beroepsbeoefenaar uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is
- • Wet luchtvaart: de artikelen 7.1 en 10.19
- • Wet maatschappelijke ondersteuning 2015: de artikelen 4.3.1, tweede lid, en 6.1, derde lid, voor zover persoonsgegevens in afwijking van artikel 5:20, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht aan een aangewezen toezichthouder zijn verstrekt, ter zake waarvan de betrokken beroepsbeoefenaar uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is
- • Wet melding collectief ontslag: artikel 8
- • Wet melding ongebruikelijke transacties, zoals deze luidde op 31 juli 2008: artikel 18
- • Wet op de beroepen in de individuele gezondheidszorg: artikel 87, tweede lid, voor zover persoonsgegevens in afwijking van artikel 5:20, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht aan een aangewezen toezichthouder zijn verstrekt, ter zake waarvan de betrokken beroepsbeoefenaar uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is
- • Wet op de Nederlandse organisatie voor wetenschappelijk onderzoek: artikel 3a
- • Wet op de parlementaire enquête 2008: hoofdstuk 8, voor zover de documenten berusten bij de commissie, bedoeld in artikel 2, tweede lid, van die wet of, met ingang van de dag waarop de enquête is beëindigd, berusten bij de Eerste Kamer, Tweede Kamer of de verenigde vergadering der Staten-Generaal;
- • Wet op het Centraal bureau voor de statistiek: de artikelen 37 en 39 tot en met 42a
- • Wet op het financieel toezicht: artikel 1:42 en afdeling 1.5.1
- • Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek: artikel 1.25
- • Wet op het notarisambt: artikel 5
- • Wet op het onderwijstoezicht: de artikelen 6, vierde, zesde en zevende lid, 24b, 24d tot en met 24f, 24h, 24k, 24k1, 24k2, 24k5, 24m, 24p, 24q, 24t en 24u
- • Wet op het voortgezet onderwijs: artikel 10b4, zevende lid
- • Wet open overheid: de artikelen 3.3, vijfde lid, onderdelen a en b, 4.2, derde lid, 5.4a en 7.5, voor zover de documenten berusten bij het Adviescollege openbaarheid en informatiehuishouding
- • Wet opnemng buitenlandse kinderen ter adoptie: de artikelen 17e en 17f
- • Wet personenvervoer 2000: artikel 46, derde lid
- • **Wet politiegegevens: de artikelen 3, derde lid, en 7**
- • Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen: de artikelen 74 en 75

- • Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme: de artikelen 22 en 23
- • Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme BES: artikel 1.5
- • Wet toezicht accountantsorganisaties: artikel 43 en de hoofdstukken 5a, 5b en 5c
- • Wet toezicht effectenverkeer 1995: de artikelen 31, 40 en 48a
- • Wet toezicht financiële verslaggeving: de artikelen 2, 3 en 20
- • Wet toezicht trustkantoren 2018: hoofdstuk 7
- • Wet tuchtspraak accountants: de artikelen 21e en 29a
- • Wet veiligheidsregio's: artikel 49
- • Wet verplichte beroepspensioenregeling: de artikelen 159, 180 en 197 tot en met 202
- • Wet verplichte deelneming in een bedrijfstakpensioenfonds 2000: artikel 17, tweede lid, juncto artikel 204 van de Pensioenwet
- • Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg: artikel 13.1, derde lid, voor zover het dossier in afwijking van artikel 5:20, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht aan een aangewezen toezichthouder is verstrekt, ter zake waarvan de betrokken beroepsbeoefenaar uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is
- • Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten: artikel 60, derde lid, voor zover het dossier in afwijking van artikel 5:20, tweede lid, van de Algemene wet bestuursrecht aan een aangewezen toezichthouder is verstrekt, ter zake waarvan de betrokken beroepsbeoefenaar uit hoofde van zijn beroep tot geheimhouding verplicht is
- • Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering: artikel 29, voor zover bij het bestuursorgaan berustende documenten zijn opgesteld als processtuk
- • Wetboek van Strafvordering: de artikelen 30, 257h, tweede lid, 365, vierde en vijfde lid, en 415 juncto 365, vierde en vijfde lid
- • Zorgverzekeringswet: artikel 93

Bijlage 2: inventarislijst

Ambtshalve openbaarmaking buiten de reikwijdte van de Woo

#	Document
1	Cijfers instroom LHBT-geweldsfeiten Openbaar Ministerie, periode 2018-2022 (indicatie)

Documenten die zijn geïnteriseerd naar aanleiding van uw Woo-verzoek

#	Datum	Document	Openbaarmaking	Gronden
2	27-3-2015	Uitdraai Handboek Maatschappelijke Kwalificaties	Deels openbaar maken	deels BR
3	12-5-2023	Screenshot Handleiding GPS	Deels openbaar maken	5.1.2e
4	16-2-2021	Handleiding codis-feiten	Deels openbaar maken	5.1.2e, 5.1.2i
5	20210216 1532	bericht lecd op zoom	Deels openbaar maken	5.1.2e
6	20210216 1532	bijlage 1 tekst codishandleiding_zoom_amsterdam	geheel openbaar maken	
7	20210216 1532	bijlage 2 poster codis blauw	geheel openbaar maken	
8	20210216 1612	bericht lecd voor signalering strafrecht	Deels openbaar maken	5.1.2e
9	20210216 1612	bijlage 1 tekst signalering strafrecht	geheel openbaar maken	
10	20210216 1612	bijlage 2 Handleiding codis-feiten	geheel openbaar maken	
11	20210216 1751	handleiding LECD (woordvoerders)	dubbel, zie 4.	
12	20210216 1751	bijlage 1 Handleiding codis-feiten	Deels openbaar maken	5.1.2e, BR
13	20210216 1751	bijlage 2 poster codis blauw	dubbel, zie 4.	
14	20210216 1511	handleiding codisfeiten (contactpersonen parketten)	dubbel, zie 7.	
15	20210216 1511	bijlage 1 tekst voor email aan collega's	Deels openbaar maken	5.1.2e
16	20210216 1511	bijlage 2 tekst zoom codishandleiding	geheel openbaar maken	
17	20210216 1511	bijlage 3 poster codis blauw	geheel openbaar maken	
18	20210216 1511	bijlage 4 poster codis groen	dubbel, zie 7.	
19	20210216 1511	bijlage 5 poster codis lichtgroen	geheel openbaar maken	
20	20210216 1511	bijlage 6 poster codis paars	geheel openbaar maken	
21	10-9-2020	Consultatieadvies College van procureurs-generaal	geheel openbaar maken	5.1.2e

Document 1

Cijfers instroom LHBT-geweldsfeiten Openbaar Ministerie

Periode 2018-2022

Geselecteerde geweldsdelicten:

- Artikel 141 (openlijke geweldpleging, met de nuance dat dit ook tegen goederen kan zijn gericht)
- Artikel 287 (doodslag)
- Artikel 300 (mishandeling)
- Artikel 302 (zware mishandeling)

Discriminatieaspect: homoseksuele gerichtheid (LHB)

Artikelen	2018	2019	2020	2021	2022
Art. 141	5	0	7	10	6
Art. 287	1	0	0	0	1
Art. 300	10	7	6	9	8
Art. 302	0	1	3	2	1
Totaal	16	8	16	21	16

Discriminatieaspect: transgender (T)

Artikelen	2018	2019	2020	2021	2022
Art. 141	2	0	1	2	2
Art. 287	0	0	0	0	0
Art. 300	1	1	2	2	4
Art. 302	0	0	0	1	0
Totaal	3	1	3	5	6

2022

Homoseksuele gerichtheid : 16 feiten

SR 287

SR 300/1

SR 300/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 302/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 300/1

SR 141/1

SR 300/1

Trans: 6 (betreft 1 slachtoffer, meerdere verdachten)

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 141/1

SR 141/1

2021

Homoseksuele gerichtheid : 21

SR 141/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 302/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 302/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

Trans: 5

SR 141/1

SR 141/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 302/1

2020

Homoseksuele gerichtheid : 16

SR 141/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 302/1

SR 302/1

SR 302/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 300/1

SR 300/1

Trans: 3

SR 300/1

SR 300/1

SR 141/1

2019

Homoseksuele gerichtheid : 8

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 302/1

Trans: 1

SR 300/1

2018

Homoseksuele gerichtheid : 16

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 287

SR 141/1

SR 300/1

SR 141/1

SR 141/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

SR 300/1

Trans: 3

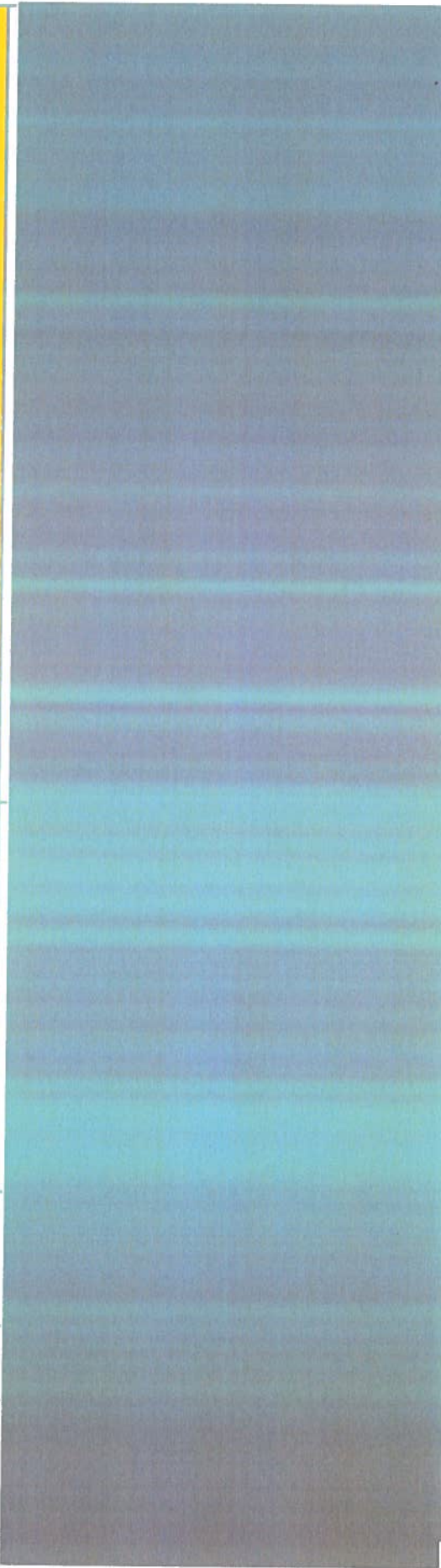
SR 141/1

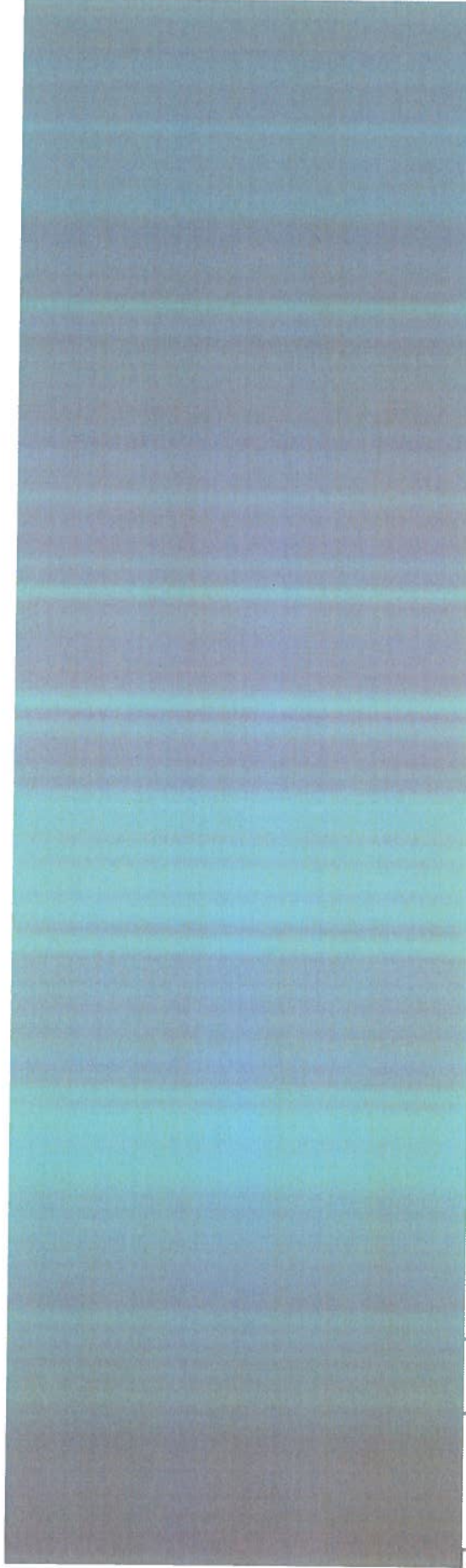
SR 141/1

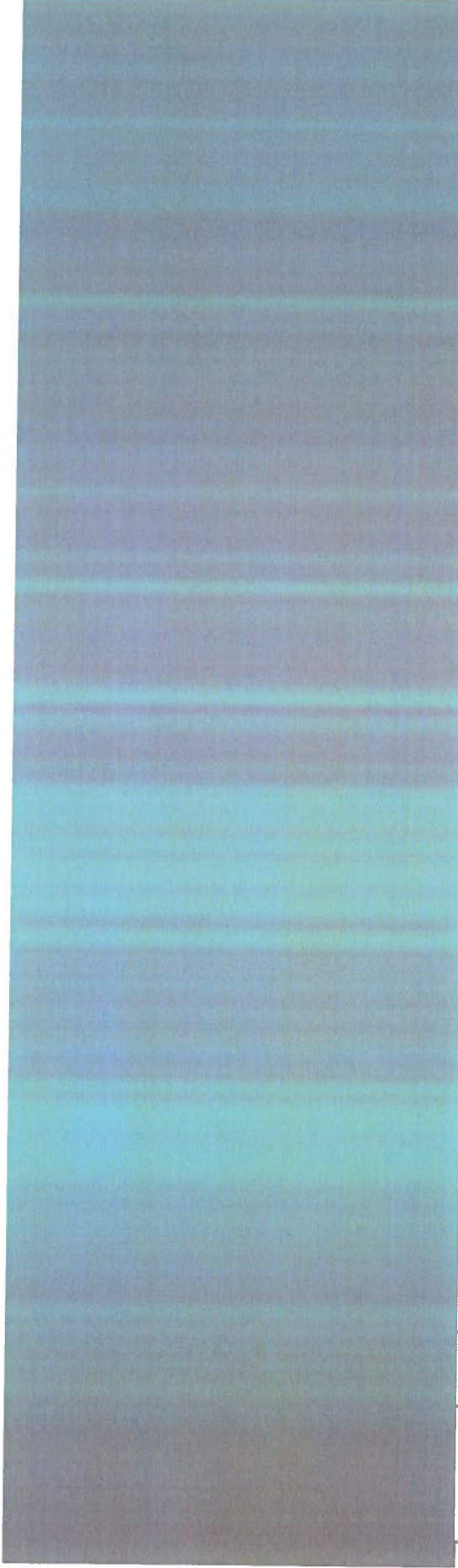
SR 300/1

Document 2

IN GPS SELECTEERBARE MAATSCHAPPELIJKE CLASSIFICATIES	Afk maatsch klassific atie	RUBRIEK GERELATEERD AAN:	DEFINITIE VLGS. HANDBOEK MAATSCHAPPELIJKE CLASSIFICATIES, d.d. 27-3-2015 (1e Versie) of v.w.b. digitale criminaliteit de vernieuwde omschrijvingen in de bijlage bij de 'Registratiehandleiding gedigitaliseerde criminaliteit ... 2023 - 2026'	OVERIGE AANTEKENINGEN:
---	---	---	--	-------------------------------

		<p>De wet spreekt over hetero- of homoseksuele gerichtheid. Hieronder vallen homoseksualiteit (homoseksuele mannen en lesbische vrouwen), biseksualiteit en heteroseksualiteit. Pedoseksualiteit en andere (perverse) vormen van seksualiteit vallen niet onder deze discriminatiegrond. Als iemand wordt uitgesloten met het woord 'homo' valt dit onder deze categorie, want daaruit spreekt een negatieve houding ten aanzien van homoseksuelen.</p>	<p>DISSE Discriminatie</p>	<p>In het Handboek valt onder het hoofdstuk 'Discriminatie' nog een aanvullende beschrijving te lezen, luidende: De bedoeling is de discriminatiegronden te registreren bij zowel de discriminatiefeiten in enge zin (artikel 137c-g, art.429quater) als de discriminatoire aspectzaken. Discriminatoire aspectzaken betreffen commune delicten waarbij discriminatoire aspecten die te relateren zijn aan een grond zoals genoemd in artikel 137c Sr, een rol hebben gespeeld bij het plegen van een delict. Het discriminatoire aspect kan daarbij het motief of de aanleiding zijn geweest (het in elkaar slaan van een man omdat hij homo is en hand in hand loopt met zijn vriend, het uitschelden van een man omdat hij er uit ziet als Jood), of het discriminatoire aspect is aangegrepen bij het plegen van het delict (iemand is boos bij een verkeersruzie en beledigt een Turks uitzienende man met de woorden 'vuile Turk'), of het discriminatoire aspect is instrumenteel geweest bij het plegen van het feit (het uitschelden van agenten voor 'jood' of 'homo').</p> <p>Het discriminatoire aspect dient alleen te worden aangevinkt als uit het dossier blijkt dat het waarschijnlijk een rol heeft gespeeld. Hard bewijs is niet nodig, maar het discriminatoire aspect moet aannemelijk zijn. Bij twijfel dient er wél ingevuld te worden dat een discriminatoire aspect een rol heeft gespeeld, om te zorgen dat het eventuele discriminatoire aspect niet buiten beeld raakt bij de verdere behandeling van de zaak.</p> <p>Er worden zes discriminatiegronden onderscheiden op basis van artikel 137c. Leefijd, burgerlijke staat of uiterlijk bijvoorbeeld, worden niet als discriminatiegrond genoemd in het strafrecht (artikel 137c en 137d Sr), en kunnen daarom geen discriminatoire aspect opleveren.</p> <p>Raadpleeg voor meer informatie JKA (zie link naar deze pagina in regel 4 van dit bestand) en zoek op trefwoord 'discriminatie'</p>
--	--	---	-----------------------------------	---

	<p>Discriminatie overig</p>	<p>DISCO Discriminatie</p>	<p>Deze categorie is bedoeld voor discriminatie waarvan niet duidelijk is onder welk van de voorgaande discriminatiegronden als vermeld bij de overige discriminatie-classificaties, deze valt, maar die vermoedelijk wel onder één van deze gronden moet vallen. Deze categorie is niet bedoeld voor andere discriminatiegronden dan ras, godsdienst/levensovertuiging, geslacht, hetero- of homoseksuele gerichtheid en handicap. Andere gronden worden niet genoemd in het strafrecht (artikel 137c en 137d Sr), en kunnen daarom geen discriminatoir aspect opleveren.</p>	<p>In het Handboek valt onder het hoofdstuk 'Discriminatie' nog een aanvullende beschrijving te lezen, luidende: De bedoeling is de discriminatiegronden te registreren bij zowel de discriminatiefeiten in enges zin (artikel 137c-g, art.429quater) als de discriminatoir aspectzaken. Discriminatoir aspectzaken betreffen commune delicten waarbij discriminatoire aspecten die te relateren zijn aan een grond zoals genoemd in artikel 137c Sr, een rol hebben gespeeld bij het plegen van een delict. Het discriminatoire aspect kan daarbij het motief of de aanleiding zijn geweest (het in elkaar slaan van een man omdat hij homo is en hand in hand loopt met zijn vriend, het uitscheiden van een man omdat hij er uit ziet als Jood), of het discriminatoire aspect is aangegrepen bij het plegen van het delict (iemand is boos bij een verkeersruzie en beledigt een Turks uitziende man met de woorden 'vulle Turk'), of het discriminatoire aspect is instrumenteel geweest bij het plegen van het feit (het uitscheiden van agenten voor 'Jood' of 'homo').</p> <p>Het discriminatoire aspect dient alleen te worden aangevinkt als uit het dossier blijkt dat het waarschijnlijk een rol heeft gespeeld. Hard bewijs is niet nodig, maar het discriminatoire aspect moet aannemelijk zijn. Bij twijfel dient er wel ingevuld te worden dat een discriminatoir aspect een rol heeft gespeeld, om te zorgen dat het eventuele discriminatoire aspect niet buiten beeld raakt bij de verdere behandeling van de zaak.</p> <p>Er worden zes discriminatiegronden onderscheiden op basis van artikel 137c. Leeftijd, burgerlijke staat of uiterlijk bijvoorbeeld, worden niet als discriminatiegrond genoemd in het strafrecht (artikel 137c en 137d Sr), en kunnen daarom geen discriminatoir aspect opleveren.</p> <p>Raadpleeg JKA voor meer informatie (zie link naar deze pagina in regel 4 van dit bestand) en zoek op trefwoord 'discriminatie'</p>

Document 3

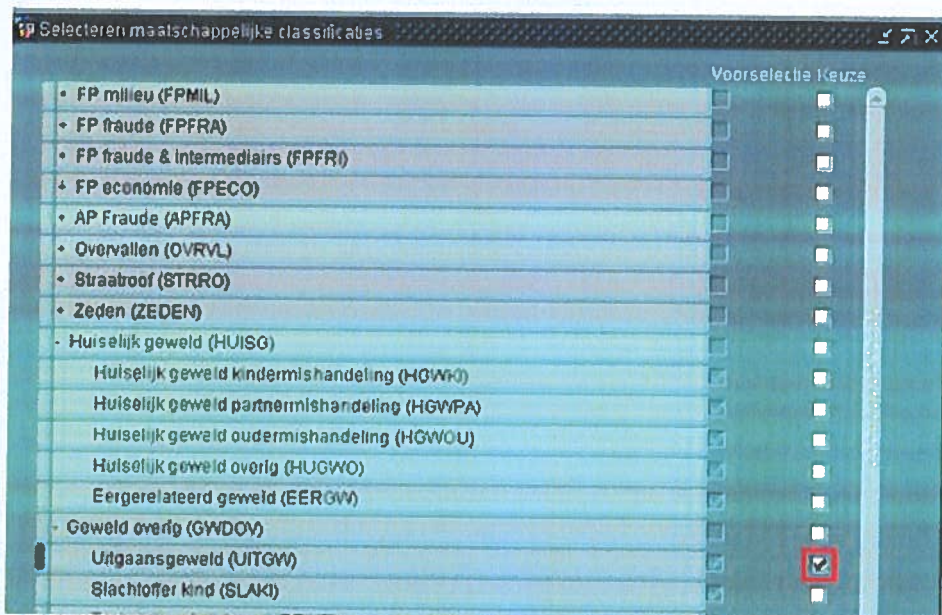
GPS opent automatisch het scherm 'Selecteer maatschappelijke classificaties'. Zet een vinkje bij de juiste classificatie in de kolom Keuze. Je moet één maatschappelijke classificatie aanvinken en je kunt er meerdere aanvinken.

12 mei 2023 - Werklijst Beoordelen

50

OPENBAAR MINISTERIE

Informatievoorziening Openbaar Ministerie

	Voorselectie	Keuze
• FP milieu (FPMIL)	☐	☐
• FP fraude (FPFRA)	☐	☐
• FP fraude & Intermediairs (FPFRI)	☐	☐
• FP economie (FPECO)	☐	☐
• AP Fraude (APFRA)	☐	☐
• Overvallen (OVRVL)	☐	☐
• Straatroof (STRRO)	☐	☐
• Zeden (ZEDEN)	☐	☐
- Huiselijk geweld (HUISG)	☐	☐
Huiselijk geweld kindermishandeling (HGWRK)	☐	☐
Huiselijk geweld partnermishandeling (HGWPA)	☐	☐
Huiselijk geweld oudermishandeling (HGWOU)	☐	☐
Huiselijk geweld overig (HUGWO)	☐	☐
Eergerelateerd geweld (EERGW)	☐	☐
- Geweld overig (GWDOV)	☐	☐
Uitgaansgeweld (UITGW)	☐	☒
Slachtoffer kind (SLAKI)	☐	☐

Klik daarna onderaan op de knop <Selecteren>.

Selecteren Annuleren Alles uitklappen Alles inklappen

Je keert weer terug naar het scherm '(Her)beoordelen zaak' op het tabblad 'Kwalificatie'. De maatschappelijke classificatie kun je altijd opnieuw openen door op de knop <Maatschappelijke classificatie> te klikken.

Kwalificatie Kopie kwalificatie Maatschappelijke classificatie

Document 4

Commune delicten met een discriminatieaspect

HANDLEIDING

LANDELIJK EXPERTISE CENTRUM DISCRIMINATIE, OPENBAAR MINISTERIE

Deze handleiding gaat over de strafrechtelijke aanpak van commune delicten met een discriminatieaspect (hierna: codis-feiten). De handleiding is opgesteld door het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie (LECD) en bestemd voor medewerkers van het Openbaar Ministerie. De handleiding kan **op vertrouwelijke basis** met de politie worden gedeeld.

VERSIE 1.0, 16 FEBRUARI 2021

Inhoud

1. OVERZICHT: WAAR MOET IK ALERT OP ZIJN	4
2. WANNEER IS SPRAKE VAN EEN CODIS-FEIT?.....	5
2.1 DISCRIMINATIEARTIKELN VS DISCRIMINATIE BIJ COMMUNE DELICTEN	5
2.2 DISCRIMINATIEGRONDEN	6
2.3 OOK ZONDER MOTIEF KAN ER EEN DISCRIMINATIEASPECT ZIJN	6
2.4 GEEN BEWIJS VEREIST - MOET WEL BLIJKEN UIT DE OMSTANDIGHEDEN.....	8
2.5 EENVOUDIGE BELEDIGING (266 SR) OF GROEPSBELEDIGING (137C SR)?	8
2.6 SCHELDWOORDEN ALS 'HOMO' OF 'JOOD'	9
3. AANGIFTE, OPSPORING EN VERVOLGING	10
3.1 AANGIFTE EN KLACHT	10
3.2 ALERTHEID OP INDICATIES DISCRIMINATIE	10
3.3 OPPORTUNITEIT EN AFDOENING	11
3.4. HOGER BEROEP	13
4. REGISTRATIE (GPS EN COMPAS)	14
4.1 WANNEER MOET IK DISCRIMINATIE REGISTREREN?	14
4.2 WAAROM MOET IK DISCRIMINATIE REGISTREREN?.....	14
4.3 CATEGORIËN IN GPS.....	14
5. REQUISITOIR EN STRAFMAAT	16
6. PERS, BUITENWERELD EN GEVOELIGHEID.....	17
6.1 GEVOELIGE ZAAK	17
6.2 PERSBERICHTEN	17
7. WIE VRAAG IK OM ADVIES?.....	19
8. BELEIDSTUKKEN OM.....	20

Tip: door met je muis op een hoofdstuk of paragraaf te gaan staan kan je direct doorklikken naar de pagina.

1. Overzicht: waar moet ik alert op zijn

Waar moet ik alert op zijn bij een mogelijk codis-feit?

Wanneer is sprake van een codis-feit?

- Codis-feiten zijn commune delicten die gepleegd zijn met een discriminatieaspect ([§ 2.1](#))
- Niet alleen als het discriminatieaspect een rol heeft gespeeld bij het motief, maar ook als het is gebruikt om het feit indringender te plegen (d.m.v. discriminatoir schelden) ([§ 2.3](#))
- Bewijs is niet vereist; het discriminatieaspect moet wel blijken uit de omstandigheden ([§ 2.4](#))
- Schelden met bijvoorbeeld 'homo' of 'jood' is een codis-feit ([§ 2.6](#))

Aangifte, opsporing en vervolging

- Aangifte: de politie moet altijd aangifte van discriminatie opnemen ([§ 3.1](#))
- Indicaties van het discriminatieaspect: laat deze opnemen in het proces-verbaal ([§ 3.2](#))
- Vervolging: een discriminatieaspect is een zwaarwegende factor voor vervolging ([§ 3.3](#))
- Bij een sepotbrief: motiveer je beslissing altijd aan aangevers en slachtoffers ([§ 3.3](#))

Registratie

- Vink de maatschappelijke classificatie discriminatie aan in GPS en Compas ([H4](#))

Zitting en requisitoir

- Benoem het discriminatieaspect in het requisitoir ([H5](#))
- Strafeis: verhoging tot maximaal 100% ([H5](#))
- Of: benoem de gevoelens van slachtoffer(s) en gemeenschap en meldt dat er uitgebreid onderzoek is gedaan naar een mogelijk discriminatieaspect, maar dat uit het onderzoek onvoldoende naar voren is gekomen om dat aspect mee te kunnen nemen in de strafeis ([H5](#))

Persberichten en gevoeligheid

- Gevoelige zaak: informeer de parketleiding/PaG ([§ 6.1](#))
- Actief persbeleid ([§ 6.2](#))

2. Wanneer is sprake van een codis-feit?

2.1 Discriminatieartikelen vs discriminatie bij commune delicten

Het Wetboek van Strafrecht kent een aantal specifieke delicten die zien op discriminatie. Het gaat dan om de volgende artikelen:

Specifieke discriminatieartikelen		
Art. 137c Sr	Groepsbelediging	<i>Uitingsdelict</i>
Art. 137d Sr	Aanzetten tot discriminatie, haat of geweld	<i>Uitingsdelict</i>
Art. 137e Sr	Openbaren / verspreiden/ ter verspreiding in voorraad hebben van uitlatingen of voorwerpen in de zin van artikel 137c Sr en 137d Sr	<i>Uitingsdelict</i>
Art. 137f Sr	Deelnemen of verlenen van steun aan discriminatie	
Art. 137g Sr	Opzettelijk discrimineren in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf van personen wegens hun ras	<i>Uitsluitingsdelict</i>
Art. 429quater Sr	Discrimineren in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf (overtreding)	<i>Uitsluitingsdelict</i>

Discriminatie kan daarnaast ook meespelen bij commune delicten zoals:

Voorbeelden van commune delicten waar een discriminatieaspect kan spelen (codis-feiten)	
Art. 300 Sr	Mishandeling
Art. 141 Sr	Openlijke geweldpleging
Art. 266 Sr	Eenvoudige belediging
Art. 285 Sr	Bedreiging
Art. 131 Sr	Opruiing
Art. 350 Sr	Vernieling
Art. 157 Sr	Brandstichting

Deze handleiding gaat alleen over commune delicten met een (mogelijk) discriminatie aspect, ook wel codis-feiten genoemd.

2.2 Discriminatiegronden

Volgens de [Aanwijzing discriminatie](#) wordt alleen van een discriminatieaspect gesproken als het discriminatieaspect te herleiden is naar één van de discriminatiegronden die genoemd worden in artikel 137c Sr, of als het discriminatieaspect is gelegen in een genderidentiteit die niet past bij het geboortegeslacht.

Discriminatiegronden
▪ ras (waaronder wordt verstaan huidskleur, etniciteit, en nationale of etnische afkomst)
▪ godsdienst of levensovertuiging
▪ hetero- of homoseksuele gerichtheid
▪ lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap
▪ genderidentiteit (niet genoemd in artikel 137c Sr, wel in de Aanwijzing discriminatie)

Andere factoren, zoals politieke overtuiging, armoede of kledingstijl, leveren geen discriminatieaspect op. Ook het uitschelden of negatief wegzetten van iemand als 'NSB'er', 'SS'er' of 'nazi' levert in beginsel geen discriminatieaspect op.

2.3 Ook zonder motief kan er een discriminatieaspect zijn

Er is niet alleen sprake van een discriminatieaspect wanneer dit een rol heeft gespeeld bij het motief of de aanleiding tot het plegen van het feit. Een discriminatieaspect kan immers ook gebruikt zijn om het delict indringender te plegen (zie ook de [Aanwijzing discriminatie](#)).¹ Zie de volgende voorbeelden:

¹ In de Aanwijzing discriminatie staat: "(...) waarbij een discriminatieaspect ex artikel 137c Sr als motief of aanleiding heeft gespeeld, of gebruikt is om het delict indringender te plegen."

Op welke wijze kan het discriminatieaspect hebben meegespeeld?

1. Het discriminatieaspect heeft een rol gespeeld bij het motief tot het plegen van het delict:

- Een man roept op straat naar vier homoseksuele mannen: "Zijn jullie homo? Ik ben geen vriend van homo's. Ik wil jullie dood maken". Hij belt zijn vrienden en vervolgens worden twee van de vier homoseksuele mannen ernstig mishandeld.²
- Verdachte heeft een nepbom geplaatst voor een kosher restaurant.³
- Verdachte maakt zonder aanleiding een beledigende opmerking over de huidskleur van het slachtoffer dat langs fietst. Vervolgens achtervolgt hij het slachtoffer en valt deze samen met een medeverdachte uit het niets aan.⁴

2. Het discriminatieaspect is gebruikt om het delict indringender te plegen:

- Tussen een beveiligiger bij de GGD en verdachte ontstaat een conflict waarbij de verdachte het slachtoffer beledigt door hem de woorden toe te voegen "kanker nigger" en "kanker aap".⁵
- Een boa wordt uitgescholden voor: "lelijke zwarte aap" en "slaaf van de blanken" en "zwarte racist".⁶
- Slachtoffer wordt uitgescholden voor 'homo', achtervolgd en vervolgens tegen de grond gewerkt en door het gebruik van ernstig geweld van zijn spullen beroofd.⁷

² Hof Amsterdam 15 november 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:4212: "Zonder enige aanleiding zijn [slachtoffer 1] en [slachtoffer 2] in elkaar geslagen en getrapt. Zij worden, uit alle mensen die op dat moment op straat waren, gericht uitgekozen en aangepakt, slechts om hun geaardheid."

³ Rb. Amsterdam 26 augustus 2020, ECLI:NL:RBAMS:2020:4165: "De rechtbank gaat er van uit dat verdachte specifiek restaurant [naam restaurant] als doelwit heeft gekozen omdat het een joods restaurant is, en de eigenaren joods zijn."

⁴ Rb. Overijssel 24 september 2018, ECLI:NL:RBOVE:2018:3478: "En dit alles klaarblijkelijk zonder reden, anders dan dat de huidskleur van [slachtoffer] verdachte niet aanstond."

⁵ Rb. Amsterdam 16 december 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:9880: "Dit is een grove en discriminatoire belediging."

⁶ Hof Amsterdam 17 december 2019, ECLI:NL:GHAMS:2019:4933: "De verdachte heeft zich schuldig gemaakt aan belediging van een handhaver van de gemeente Amsterdam door haar woorden toe te voegen met een krenkend en sterk discriminerend karakter."

⁷ Rb. Amsterdam 24 december 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:9654: "De rechtbank kan het geweld niet los zien van de eerdere uitingen door verdachte en zijn medeverdachte. Uit niets blijkt dat het opzet van verdachte en zijn medeverdachten "slechts" gericht is geweest op het wegnemen van goederen, het lijkt er vooral op gericht te zijn geweest de aangever zoveel mogelijk pijn te doen. Het uitschelden van een persoon vanwege zijn seksuele geaardheid en het daarop gebruiken van zulk ernstig geweld – het slaan met een baksteen op het hoofd – is misselijkmakend."

In veel van bovenstaande voorbeelden maken discriminatoire uitingen het strafbare feit - bijvoorbeeld mishandeling - indringender of geven blijk van het motief bij het feit. Het is dan ook belangrijk **bij de opsporing en in het dossier deze uitingen goed in beeld te brengen en wanneer de uitingen bewijsbaar zijn ook te vervolgen** voor belediging met een discriminatieaspect (artikel 266 Sr) of groepsbelediging (artikel 137c Sr). Dit zijn immers ook strafbare feiten op zich.

2.4 Geen bewijs vereist - moet wel blijken uit de omstandigheden

Het discriminatieaspect is geen delictsbestanddeel dat in de tenlastelegging wordt opgenomen, maar moet als strafverzwarende omstandigheid in de eis worden betrokken. **Dit betekent dat het discriminatieaspect niet bewezen hoeft te worden, maar wel moet blijken uit de omstandigheden.**

Ook in onderstaande zaken is het discriminatieaspect door de rechter meegenomen in strafmaat:

- **Aangever heeft verklaard** dat verdachte rondom een strafbaar feit discriminatoir heeft gescholden: [ECLI:NL:RBOVE:2018:3478](#)
- **Medeverdachte** heeft discriminatoir gescholden: [ECLI:NL:RBAMS:2018:1330](#)
- **Tijdspanne** tussen discriminatoire belediging en strafbaar feit: [ECLI:NL:RBAMS:2018:9654](#)

Wanneer een discriminatieaspect onvoldoende aannemelijk kan worden gemaakt om in de strafeis te worden meegenomen, is het van belang hier aandacht aan te besteden in het requisitoir (zie [H5](#)).

2.5 Eenvoudige belediging (266 Sr) of groepsbelediging (137c Sr)?

Wanneer discriminerende woorden zijn gericht tegen een specifiek persoon of tegen specifieke personen, dan is er meestal sprake van eenvoudige belediging (artikel 266 Sr) **met een discriminatieaspect**. Bij artikel 137c Sr gaat het namelijk over uitlatingen die opzettelijk beledigend zijn **over een groep mensen** wegens een van de discriminatiegronden.

In sommige gevallen kan een discriminerende uitlating tegen een persoon zowel een belediging van deze persoon zijn als een groepsbelediging. Hiervan is alleen sprake als met de belediging van een individu ook negatieve conclusies worden getrokken over een groep als geheel, in de zin van artikel 137c Sr. Hieronder een aantal voorbeelden:

266 Sr met discriminatieaspect (over een individu)	137c Sr (over een groep)	266 Sr met discriminatieaspect + 137c Sr
'jij bent een luie neger'	'alle negers zijn lui'	'jij bent net zo lui <u>als alle</u> andere negers'
Een man loopt langs een moskee waar een groep moslims staat en zegt: "jullie verpesten mijn dag", "vieze moslims"	Een man roept tijdens een demonstratie 'moslims zijn vies'	Een man loopt langs een moskee waar een groep moslims staat en zegt: "jullie verpesten mijn dag", "moslims zijn vies"

Bij twijfel of er sprake is van strafbaarheid op grond van artikel 137c Sr is het aan te raden om altijd artikel 266 Sr subsidiair ten laste te leggen en altijd een klacht op te nemen.

2.6 Scheldwoorden als 'homo' of 'jood'

Woorden als 'homo', 'Jood', 'mongool' of 'zwarte' zijn op zichzelf geen beledigende termen. Wanneer deze woorden als scheldwoord worden gebruikt, met de opzet om iemand te beledigen, dan is sprake van strafbaarheid op grond van artikel 266 Sr. Zie bijvoorbeeld HR 6 januari 2004, [ECLI:NL:HR:2004:AN8498](#) en HR 22 december 2009, [ECLI:NL:HR:2009:BK3366](#).

Het gaat dan om beledigingen met een discriminatieaspect.

Het is daarvoor niet van belang of degene tegen wie de belediging is gericht ook daadwerkelijk het syndroom van Down of een donkere huidskleur heeft, of dat het slachtoffer homoseksueel of Joods is; het is evenmin van belang of de verdachte zich ervan bewust is of het slachtoffer tot een bepaalde groep behoort. Het Wetboek van Strafrecht stelt immers de gedraging strafbaar en die is niet afhankelijk van de hoedanigheid van het slachtoffer; de discriminatoire gedraging of uiting maakt de discriminatie compleet. Als iemand wordt uitgesproken voor 'Jood' of 'homo' dan spreekt daaruit een negatieve houding ten aanzien van deze groepen: daarmee wordt het discriminatieaspect uitgedragen.

3. Aangifte, opsporing en vervolging

3.1 Aangifte en klacht

Een aangifte van discriminatie moet altijd worden opgenomen, ook als de politie meent dat er geen strafbaar feit is gepleegd. Dit is alleen anders als het slachtoffer geen aangifte wil doen of als in die zaak afspraken zijn gemaakt met het OM ([Aanwijzing discriminatie](#)).

Bij codis-feiten die gepleegd zijn op social media is het van belang om op te letten wat er wordt vastgelegd bij de aangifte. Zie daarover § 2.4 van de Aanwijzing discriminatie.

Bij verdenking van belediging (artikel 266 Sr) moet een klacht worden opgenomen. Dit is ook aan te raden bij twijfel tussen belediging en groepsbelediging (artikel 137c Sr). Zie hierover [§ 2.5](#).

3.2 Alertheid op indicaties discriminatie

Ook als de melder of de aangever niet expliciet benoemt dat discriminatie een rol speelde bij het incident, kunnen er indicaties zijn dat er mogelijk sprake is van een codis-feit. Het is dan ook van belang dat politie en OM vanaf het begin alert zijn op eventuele discriminatieaspecten. In het proces-verbaal of de mutatie in het registratiesysteem van de politie moeten de omstandigheden van het voorval die kunnen wijzen op een discriminatieaspect expliciet worden vermeld ([Aanwijzing discriminatie](#)).

Voorbeelden van situaties waarin je alert moet zijn op een mogelijk discriminatieaspect

Er is gescholden met termen zoals 'homo', 'jood', 'neger', 'zwarte piet'.

De verdachte spreekt bij het verhoor op denigrerende wijze over het slachtoffer of een bepaalde groep ('ik moet die negers gewoon niet').

Het slachtoffer toont bepaalde bepaalde groepskenmerken, zoals huidskleur of godsdienstige symbolen.

Het feit is gericht tegen een gebouw of plek die in verband wordt gebracht met een bepaalde groep, zoals een kerk, synagoge, moskee, school met religieuze inslag, herdenkingsmonument, een kosher restaurant.

De verdachte heeft het slachtoffer geselecteerd via een weg die verbonden is met een bepaalde groep, bijvoorbeeld via homo-datingapp Grindr, of zoekt een slachtoffer uit bij een homo-ontmoetingsplaats.

De verdachte heeft kenmerken van een groep met extreme denkbeelden, zoals kaalgeschoren hoofd, tatoeage met nazisymbolen, lid van een extreemrechts forum op internet.

Het feit wordt gepleegd op 20 april (de verjaardag van Adolf Hitler), op een andere datum met betekenis zoals 4 of 5 mei, of 1 juli (herdenking afschaffing slavernij), of tijdens het Suikerfeest.

Er lijkt geen ander aannemelijk motief aanwezig te zijn (zwarte man wordt 'uit het niets' aangevallen en in elkaar geslagen).

3.3 Opportuniteit en afdoening

Bij het nemen van een vervogingsbeslissing moet niet alleen het beleid dat geldt voor het commune delict in acht worden genomen, er moet met betrekking tot het discriminatoire aspect ook worden gekeken naar de [Aanwijzing discriminatie](#). De belangrijkste uitgangspunten daaruit worden hieronder beschreven.

Technisch sepot – geen strafbaar of bewijsbaar feit

Wanneer een zaak wordt geseponneerd omdat er geen strafbaar of bewijsbaar feit is, dan is het van belang dat de sepotbeslissing helder wordt **gemotiveerd aan aangevers en slachtoffers**.

(Voorwaardelijk) beleidssepot

Omdat het discriminatieaspect een zwaarwegende indicatie is voor een strafrechtelijke reactie, is **voor een (voorwaardelijk) beleidssepot in beginsel weinig ruimte**.

Delicten met een discriminatieaspect hebben namelijk niet alleen een grotere impact op het slachtoffer, maar raken vaak ook de gemeenschap erachter. Aandacht voor het bestrijden van discriminatie is bovendien, in het kader van de openbare orde, in het belang van de maatschappij als geheel.

Een passage uit een requisitoir ter illustratie

“Maar niet alleen de bescherming van individuele personen is hier in het geding, ook die van het onbelemmerd maatschappelijk functioneren van de hele groep.⁸ Een nepbom bij een joods restaurant in Amsterdam in 2020, treft niet alleen de eigenaren, het personeel en de omwonenden. Helaas leven we in een wereld waarin zo'n voorval onmiddellijk leidt tot extra beveiligingsmaatregelen bij joodse organisaties en instellingen. Zo is de leerlingen van de joodse

⁸ Zie de Aanwijzing discriminatie.

voortgezet onderwijsschool [...] die dag verboden het schoolplein te verlaten tot het sein veilig was gegeven. De impact van deze dreiging is dus door vele mensen met een Joodse achtergrond gevoeld.⁹

Er kunnen redenen zijn om van dit uitgangspunt af te wijken. Zo zou kunnen meewegen dat de verdachte al gevolgen heeft ondervonden door zijn handelen (bijvoorbeeld het verlies van een baan of bedreigingen); of dat er toenadering heeft plaatsgevonden tussen de verdachte en het slachtoffer en/of gemeenschap (bijvoorbeeld bij een geslaagd mediationtraject). Maar het kan ook zo zijn dat andere dan strafrechtelijke middelen een meer betekenisvolle afdoening bieden.

Daarbij moet steeds bekeken worden of afwijken van het uitgangspunt om te vervolgen passend is, gezien de impact van het gepleegde feit op het slachtoffer, de gemeenschap en de maatschappij. Deze impact is groter als het feit ernstig is, een groot bereik heeft gehad (in plaats en tijd), vaker of stelselmatig is gepleegd, of bijvoorbeeld voor onrust heeft gezorgd in de maatschappij.

Als de officier van justitie overweegt een (voorwaardelijk) beleidsepot toe te passen, dan moet de voorgenomen beslissing **ter toetsing aan het LECD worden voorgelegd** ([Aanwijzing discriminatie](#)).

Ook is het van belang dat de sepotbeslissing helder wordt **gemotiveerd aan aangevers en slachtoffers**.

Voorbeeld van meer betekenisvolle afdoening buiten het strafrecht

Een vrouw heeft een ernstige vorm van PTSS en heeft om die reden een buddy-hond. Als ze met haar buddy-hond naar een restaurant gaat, krijgt ze te horen dat haar hond niet welkom is. Ze doet aangifte van discriminatie.

In deze zaak heeft het OM voor gekozen om in samenwerking met het antidiscriminatiebureau een bemiddelingstraject voor te stellen, in plaats van de restauranteigenaar te gaan horen als verdachte. Dat heeft geleid tot een gesprek tussen aangeefster en de restauranteigenaar, in het bijzijn van het antidiscriminatiebureau. De eigenaresse heeft haar excuses aangeboden en naast de deur van het restaurant een sticker geplakt dat hulphonden zijn toegestaan in het restaurant. Wat de aangeefster betreft is de zaak op deze wijze naar tevredenheid opgelost. De aangifte wordt daarom niet verder in behandeling genomen.

⁹ Tekst uit requisitoir behorend bij Rb. Amsterdam 26 augustus 2020, [ECLI:NL:RBAMS:2020:4165](#).

Dagvaarden of strafbeschikking

Met betrekking tot strafbare en bewijsbare codis-feiten geldt dat een mogelijk discriminatieaspect een zwaarwegende indicatie vormt voor een strafrechtelijke reactie.

De officier van justitie kan besluiten om te **dagvaarden** of om een **strafbeschikking** op te leggen.¹⁰

De ernst van een feit maakt een **openbare terechtzitting** wenselijk, omdat de afdoening dan zichtbaar wordt voor de maatschappij en de schuldvaststelling door een oordeel van de rechter wordt versterkt. Ook bij politiek of publicitair gevoelige zaken, is het uitgangspunt dat wordt gedagvaard. Het LECD adviseert om ernstige en juridisch complexe zaken te plannen op een **MK-zitting**; minder complexe zaken kunnen worden gepland op een **PR-zitting**.

Bij minder ernstige en niet-gevoelige zaken kan een **strafbeschikking** worden opgelegd; hier kan een OM-hoorzitting aan voorafgaan.

3.4. Hoger beroep

Wanneer de rechtbank of het hof niet meegaat in het standpunt van het OM, overleg dan altijd met de portefeuillehouder discriminatie bij het Ressortsparket en het LECD of appel of cassatie moet worden ingesteld ([Aanwijzing discriminatie](#)).

¹⁰ Voor een aantal delicten heeft het OM richtlijnen gegeven waarbij staat dat als sprake is van een discriminatieaspect, dagvaarden + 100% het uitgangspunt is. Wij adviseren de lijn van de Aanwijzing discriminatie aan te houden zoals die in deze handleiding wordt verwoord.

4. Registratie (GPS en Compas)

4.1 Wanneer moet ik discriminatie registreren?

Niet alleen bij de specifieke discriminatiefeiten, maar ook bij codis-feiten dient de maatschappelijke classificatie discriminatie in GPS (en Compas) aangevinkt te worden.

Het discriminatieaspect moet worden aangevinkt als uit het dossier blijkt dat het een rol heeft gespeeld (zie [§ 2.3](#)). **Vink ook bij twijfel altijd de classificatie aan.**

4.2 Waarom moet ik discriminatie registreren?

Doordat de classificatie discriminatie wordt aangevinkt in GPS:

- 1) wordt voorkomen dat het mogelijke discriminatieaspect buiten beeld raakt gedurende de verdere behandeling van de zaak;
- 2) kunnen deze zaken uit de OM-systemen gehaald worden ten behoeve van de jaarlijkse rapportage van de discriminatiecijfers aan de Minister van Justitie en Veiligheid.¹¹

4.3 Categoriën in GPS

Bij de registratie van het discriminatieaspect kan er gekozen worden uit verschillende categorieën:

- (DRA) Discriminatie ras
- (DAS) Discriminatie antisemitisme
- (DSG) Discriminatie seksuele gerichtheid
- (DHC) Discriminatie handicap
- (DGL) Discriminatie godsdienst/levensovertuiging
- (DOG) Discriminatie overig

¹¹ Zie het rapport '[Cijfers in Beeld 2019](#)' over de aanpak van discriminatie door het OM in 2019. Dit rapport wordt in de Tweede Kamer besproken en de data worden o.a. ook gebruikt voor internationale commissies die de aanpak van discriminatie door Nederland beoordelen.

Twijfel je welke categorie je aan moet vinken? In hoofdstuk 13 van het ['Handboek Maatschappelijke Classificaties'](#) staat een toelichting bij iedere categorie uitgewerkt.

Let op, in GPS kunnen meerdere categorieën bij een zaak worden aangevinkt. Heb je bijvoorbeeld te maken met voetbalvandalisme, geweld tegen een beroepsbeoefenaar of een bedreiging via internet, dan kun je naast de betreffende categorie ook de categorie *discriminatie* aanvinken.

5. Requisitoir en strafmaat

Bij een codis-feit moet het **discriminatieaspect in het requisitoir worden benadrukt en als strafverzwarende omstandigheid in de eis worden betrokken** ([Aanwijzing discriminatie](#) onder 3.4).

In een aantal richtlijnen van commune delicten wordt een discriminatieaspect expliciet als strafverzwarende omstandigheid benoemd.¹² Bij ingrijpende codis-feiten is het uitgangspunt een verhoging van de strafeis met 100%.^{13, 14} Uiteraard is het in een concrete zaak aan de officier van justitie om op basis van het uitgangspunt met inachtneming van alle andere factoren en omstandigheden van het geval te komen tot een proportionele en op maat gesneden sanctie of strafeis.¹⁵

Ook als een discriminatieaspect onvoldoende aannemelijk kan worden gemaakt, dan is het van belang om hier aandacht aan te besteden in het requisitoir. Ga er in dit geval niet vanuit dat het discriminatieaspect er ook daadwerkelijk *niet* was (tenzij onomstotelijk is gebleken dat discriminatie op geen enkele manier een rol speelde) en benoem de gevoelens van slachtoffer(s) en gemeenschap. Het LECD adviseert om te laten blijken dat er uitgebreid onderzoek is gedaan naar het discriminatieaspect, maar dat dit aspect uit het onderzoek niet voldoende naar voren is gekomen om in de strafeis te worden meegenomen.

¹² Zie bijvoorbeeld de richtlijnen voor strafvordering: [belediging](#), [bedreiging](#), [mishandeling](#), [zware mishandeling](#) en [openlijke geweldpleging](#).

¹³ [Aanwijzing kader voor strafvordering meerderjarigen \(2019A003\)](#): “We spreken van een ingrijpend feit als sprake is van een aanzienlijke aantasting van de lichamelijke integriteit, een aanzienlijke inbreuk op het eigendom, een evidente inbreuk op de persoonlijke integriteit (geestelijke schade, levenssfeer), een extreme modus operandi, etc. In deze gevallen dient niet alleen te worden gedagvaard, maar ook bij de strafeis maatwerk te worden toegepast, met als uitgangspunt een strafverzwaring van 100% ten opzichte van het uitgangspunt in de richtlijn.”

¹⁴ In de oriëntatiepunten voor straftoemeting van de rechtspraak wordt geen specifieke aandacht besteed aan een discriminatieaspect bij commune delicten.

¹⁵ Zie ook de [Aanwijzing kader voor strafvordering meerderjarigen \(2019A003\)](#).

6. Pers, buitenwereld en gevoeligheid

6.1 Gevoelige zaak

Codis-feiten kunnen ophef veroorzaken. Behandel de zaak zo nodig als een gevoelige zaak (zie [handleiding gevoelige zaken](#)); **informeer de parketleiding, het PaG en/of de afdeling voorlichting.**

6.2 Persberichten

Codis-feiten zorgen vaak voor gevoelens van onrust binnen de gemeenschap waar het slachtoffer toe behoort. Hierdoor kan er veel aandacht zijn voor het verloop van de zaak. Het OM voert daarom in discriminatiezaken een **actief persbeleid** ([Aanwijzing discriminatie](#)). **Overleg met persvoorlichting - en bij gevoelige zaken met het LECD - of het van belang en passend is een persbericht te publiceren waarin het discriminatieaspect wordt benoemd.** Hiermee kan het publiek worden geïnformeerd en/of kan worden uitgedragen dat het OM discriminatiezaken aanpakt. Dat kan op verschillende momenten worden gedaan:

- Direct na het incident / opsporing: Let erop dat in een persbericht wordt genoemd dat het OM en de politie in het onderzoek aandacht hebben voor een mogelijk discriminatieaspect.¹⁶ Wees terughoudend met het op voorhand kwalificeren van het feit als bijvoorbeeld, 'homogereleerd'; na onderzoek kan het namelijk zo zijn dat het discriminatieaspect niet voldoende aannemelijk is geworden om in de strafeis mee te kunnen nemen.
- Na aanhouding van verdachten – klik [hier](#) voor een voorbeeld;
- Bij de afdoeningsbeslissing (sepot/strafbeschikking/dagvaarden) – klik [hier](#) en [hier](#) voor een voorbeeld;
- Op de dag van de zitting – klik [hier](#), [hier](#), [hier](#) en [hier](#) voor voorbeelden.

¹⁶ Gedacht kan worden aan de volgende formuleringen: "Politie en het OM onderzoeken of een discriminatieaspect heeft meegespeeld in deze zaak", "Er zijn duidelijke aanwijzingen dat discriminatie een rol heeft gespeeld. Dit wordt onderzocht", "Er zijn indicaties dat discriminatie een rol heeft gespeeld. Politie en OM nemen dit mee in het onderzoek", en "Aangevers/getuigen hebben aangegeven dat er is gescholden met discriminatoire woorden. Dit wordt onderzocht en ook meegenomen in het onderzoek naar het geweld".

Ook wanneer een discriminatieaspect onvoldoende aannemelijk is geworden, is het goed om te overwegen dit in een persbericht op te nemen – klik [hier](#) voor een voorbeeld. Kijk uit met het stellig concluderen dat er geen sprake was van een discriminatieaspect, maar schrijf bijvoorbeeld dat dit niet kon worden vastgesteld.

7. Wie vraag ik om advies?

Heb je een vraag met betrekking tot een zaak, neem dan contact op met de portefeuillehouder discriminatie op jouw parket.

Voor vragen over deze handleiding kun je contact opnemen met het LECD. Ook als je een interessante zaak hebt of aanvullingen die het LECD kan meenemen om deze handleiding actueel te houden, horen we dat graag.

De contactgegevens van de portefeuillehouders discriminatie en het LECD zijn te vinden op [JKS](#).

8. Beleidstukken OM

Hieronder staan een aantal relevante beleidsstukken met betrekking tot codis-feiten:

- [Aanwijzing discriminatie \(2018A009\)](#)
- [Aanwijzing kader voor strafvordering meerderjarigen \(2019A003\)](#)
- [Handboek maatschappelijke classificaties OM 2015](#)

Document 5

[REDACTED] (Parket-Generaal)

Van: [REDACTED] (AP Amsterdam)
Verzonden: dinsdag 16 februari 2021 15:32
Aan: [REDACTED] (AP Amsterdam)
CC: [REDACTED] (AP Amsterdam); [REDACTED] (AP Amsterdam)
Onderwerp: bericht lecd op zoom
Bijlagen: tekst codishandleiding_zoom_amsterdam.docx; poster codis blauw.pdf

Hallo [REDACTED]

Namens het LECD heb ik het volgende verzoek. Wij hebben vandaag een handleiding voor codis-feiten uitgebracht. Deze willen wij zo breed mogelijk onder de aandacht brengen, onder meer met een bericht op de Zoompagina van ons parket. Al onze portefeuillehouders zullen dat voor hun eigen parket gaan doen.

Bijgevoegd bericht zouden wij daarom graag op Zoom willen laten plaatsen, bij de "uitgelichte items", de afbeelding bij de tekst kan daarbij ter illustratie worden gebruikt. Voor de volledigheid tref je die ook als pdf-bestand aan.

Kun jij ons laten weten wanneer dit geplaatst zou kunnen worden? Als er nog vragen zijn dan hoor ik dat graag van je. Alvast dank!

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

Document 6

De aanpak van commune zaken met een discriminatieaspect

Omdat de aanpak van discriminatie voor het Openbaar Ministerie een prioriteit is, is het van belang dat zaken goed door politie en het Openbaar Ministerie worden opgepakt. Het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie ([LECD](#)) heeft een handleiding opgesteld voor de strafrechtelijke aanpak van commune delicten met een discriminatieaspect, kortweg codis-feiten genoemd.

Iedere officier of secretaris kan weleens te maken krijgen met een zaak waarbij het gaat om een algemeen delict waar een discriminatieaspect mogelijk een rol heeft meegespeeld. Denk bijvoorbeeld aan LHBTI-geweld, de belediging van een vrouw met een hoofddoek of aan de bekladding van een gebouw of een gebedshuis met bijvoorbeeld hakenkruizen. Dat kunnen lastige zaken zijn, zowel om te beoordelen als om aan te pakken. Waar je op moet letten bij de beoordeling van een mogelijk discriminatieaspect, en waar je rekening mee moet houden bij de aanpak van codis-feiten wordt in de handleiding nader toegelicht. Maar als er toch nog vragen zijn, neem dan vooral contact op met een van de medewerkers van het LECD. Zij zijn verantwoordelijk voor de discriminatieportefeuille op ons parket en kunnen je hiermee verder helpen.

De handleiding is [hier](#) terug te vinden.

Discriminatieaspect?
Soms is een algemeen delict gekoppeld met een **DISCRIMINATIEASPECT**, een **CODIS-FEIT**.

Wanneer is het een codis-feit?

- Discriminatieaspect is niet alleen de verdachte, maar ook het slachtoffer het slachtoffer moet raken
- Het delict is niet anders geweest dan op het moment dat zij discrimineerbaar zijn
- Het delict moet de status of positieve eigenschappen

voorbeelden

- Belediging van een vrouw met een hoofddoek
- Belediging van een vrouw met een hoofddoek
- Belediging van een vrouw met een hoofddoek
- Belediging van een vrouw met een hoofddoek
- Belediging van een vrouw met een hoofddoek

Wanneer is het een codis-feit?

- Het delict is niet anders geweest dan op het moment dat zij discrimineerbaar zijn
- Het delict moet de status of positieve eigenschappen
- Het delict moet de status of positieve eigenschappen
- Het delict moet de status of positieve eigenschappen
- Het delict moet de status of positieve eigenschappen

Waar je op moet letten bij een codis-feit

- Het delict is niet anders geweest dan op het moment dat zij discrimineerbaar zijn
- Het delict moet de status of positieve eigenschappen
- Het delict moet de status of positieve eigenschappen
- Het delict moet de status of positieve eigenschappen
- Het delict moet de status of positieve eigenschappen

SLA VOOR MEER INFO DE HANDLEIDING CODIS-FEITEN EROP NA

neem bij vragen over een zaak contact op met de portefeuillehouder discriminatie op jouw parket. Daar helpt je graag verder, de contactgegevens en de handleiding vind je terug op [JCS](#) [discriminatieportefeuille](#)

Document 7

Discriminatieaspect?

soms is een commuun delict gepleegd met een DISCRIMINATIEASPECT: een CODIS-FEIT...

wanneer is het een codis-feit

- discriminatieaspect niet alleen als motief, maar ook als dit het feit indringender maakt
- bewijs is niet vereist (hoeft niet op tll), moet wel uit omstandigheden blijken
- schelden met bv *homo* of *jood* = codis-feit

voorbeelden

- **belediging:** vuile homo, kankeraap
- **mishandeling:** tegen lid van een bepaalde groep (bv homoseksuelen)
- **vernieling:** kladden met racistische leuzen, ruiten ingooien bij een gebedshuis
- Dus ook bij opruiing of bedreiging etcetera.....

discriminatiegronden

- ras (huidskleur, etniciteit, nationale of etnische afkomst)
- godsdienst of levensovertuiging
- hetero- of homoseksuele gerichtheid
- lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap
- genderidentiteit

waar je op moet letten bij een codis-feit

- aangifte altijd opnemen en indicaties discriminatieaspect opnemen in pv
- benoem het discriminatieaspect in het requisitoir
- strafeis: verhoging tot maximaal 100%
- bij sepot: motiveer je beslissing *altijd*
- **vink altijd de maatschappelijke classificaties aan in GPS**

SLA VOOR MEER
INFO DE
HANDLEIDING
CODIS-FEITEN
EROP NA

neem bij vragen over een zaak contact op met de portefeuillehouder discriminatie op jouw parket; deze helpt je graag verder. de contactgegevens en de handleiding vind je terug op JKS (kennispagina Discriminatie)

Document 8

[REDACTED] (Parket-Generaal)

Van: [REDACTED] (AP Amsterdam)
Verzonden: dinsdag 16 februari 2021 16:12
Aan: [REDACTED] (WB-OM Den Haag)
CC: [REDACTED] (AP Amsterdam); [REDACTED] (AP Amsterdam)
Onderwerp: bericht lecd voor signalering strafrecht
Bijlagen: tekst signalering strafrecht.docx; handleiding codis feiten_lecd.pdf

Beste [REDACTED]

Aansluitend op het contact dat jij eerder hebt gehad met mijn collega's [REDACTED] en [REDACTED], stuur ik je hierbij een tekst voor de Signalering Strafrecht. Het betreft een mededeling over een handleiding voor codis-feiten die vandaag door het LECD is uitgebracht. In het bericht is een link verwerkt naar de jks-pagina waar de handleiding is terug te vinden. De betreffende handleiding voeg ik voor de volledigheid ook als bijlage toe.

Als je nog vragen hebt, dan hoor ik dat graag van je.

Vriendelijke groet,

[REDACTED]

[REDACTED]
Landelijk Expertisecentrum Discriminatie
Openbaar Ministerie
Arrondissementsparket Amsterdam
tel: [REDACTED]

Document 9

De aanpak van commune zaken met een discriminatieaspect

Omdat de aanpak van discriminatie voor het Openbaar Ministerie een prioriteit is, is het van belang dat zaken goed door politie en het Openbaar Ministerie worden opgepakt. **Het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie (LECD)** heeft een handleiding opgesteld voor de strafrechtelijke aanpak van commune delicten met een discriminatieaspect, kortweg codis-feiten genoemd.

Iedere officier of secretaris kan weleens te maken krijgen met een zaak waarbij het gaat om een algemeen delict waar een discriminatieaspect mogelijk een rol heeft meegespeeld. Denk bijvoorbeeld aan LHBTI-geweld, de belediging van een vrouw met een hoofddoek of aan de bekladding van een gebouw of een gebedshuis met bijvoorbeeld hakenkruizen. Dat kunnen lastige zaken zijn, zowel om te beoordelen als om aan te pakken. Waar je op moet letten bij de beoordeling van een mogelijk discriminatieaspect, en waar je rekening mee moet houden bij de aanpak van codis-feiten wordt in de handleiding nader toegelicht.

Als er vragen zijn, dan kun je contact opnemen met de portefeuillehouder discriminatie op je parket. De contactgegevens kun je [hier](#) terugvinden

De handleiding is [hier](#) terug te vinden.

Document 11

(Parket-Generaal)

Van: [redacted] (AP Amsterdam)
Verzonden: dinsdag 16 februari 2021 17:51
Aan: Communicatie OM Amsterdam
CC: LECD (AP Amsterdam)
Onderwerp: Handleiding LECD | persberichten bij geweld/vernietiging/bedreiging etc. met discriminatieaspect
Bijlagen: handleiding codis feiten_lecd.pdf; poster codis blauw.pdf

Dag [redacted] en [redacted]

Het LECD heeft een handleiding opgesteld over de aanpak van commune delicten met een discriminatieaspect die breed binnen het OM verspreid zal worden.

Het gaat dan om beledigingen, maar bijvoorbeeld ook om bedreigingen, vernielingen en geweld. Denk aan de zware LHBTI mishandeling op de Dam, [redacted] ^{BR}

[redacted] Het kan dus ook zeker om zaken gaan die veel aandacht van pers, media en belangenorganisaties krijgen. Daarbij is er in zaken eerder ook veel ophef ontstaan over de communicatie t.a.v. het wel of niet aanwezig zijn van een discriminatieaspect. Zie bijvoorbeeld:

- o <https://www.at5.nl/artikelen/177222/politie-rol-homofobie-bij-mishandeling-wel-serieus-onderzocht>
- o <https://www.coc.nl/homepage/schandalig-vonnis-in-dordtse-mishandelingszaak>

In de handleiding hebben we daarom ook aandacht besteed aan persberichten in dit soort zaken. We hebben o.a. persberichten uit eerdere zaken opgenomen die als voorbeeld kunnen worden gebruikt en een paar aandachtspunten genoemd waar het naar onze ervaring goed is extra op te letten.

Nu jullie regelmatig landelijk overleg en contact hebben met de andere persvoorlichters is onze concrete vraag of jullie onderhavige informatie daar kunnen inbrengen/agenderen?

De tekst m.b.t. persberichten plak ik onderstaand. De volledige handleiding en de poster om deze onder de aandacht te brengen vinden jullie bijgevoegd.

Groeten,

[redacted]

Pers, buitenwereld en gevoeligheid

6.1 Gevoelige zaak

Codis-feiten kunnen ophef veroorzaken. Behandel de zaak zo nodig als een gevoelige zaak (zie [handleiding gevoelige zaken](#)); **informeer de parketleiding, het PaG en/of de afdeling voorlichting.**

6.2 Persberichten

Codis-feiten zorgen vaak voor gevoelens van onrust binnen de gemeenschap waar het slachtoffer toe behoort. Hierdoor kan er veel aandacht zijn voor het verloop van de zaak. Het OM voert daarom in discriminatiezaken een **actief persbeleid** ([Aanwijzing discriminatie](#)). **Overleg met persvoorlichting - en bij gevoelige zaken met het LECD - of het van belang en passend is een persbericht te publiceren waarin het discriminatieaspect wordt benoemd.** Hiermee kan het publiek worden geïnformeerd en/of kan worden uitgedragen dat het OM discriminatiezaken aanpakt. Dat kan op verschillende momenten worden gedaan:

- Direct na het incident / opsporing: Let erop dat in een persbericht wordt genoemd dat het OM en de politie in het onderzoek aandacht hebben voor een mogelijk discriminatieaspect. Wees terughoudend met het op voorhand kwalificeren van het feit als bijvoorbeeld, 'homogereleerd'; na onderzoek kan het namelijk zo zijn dat het discriminatieaspect niet voldoende aannemelijk is geworden om in de strafeis mee te kunnen nemen. Gedacht kan worden aan de volgende formuleringen: "Politie en het OM onderzoeken of een discriminatieaspect heeft meegespeeld in deze zaak", "Er zijn duidelijke aanwijzingen dat discriminatie een rol heeft gespeeld. Dit wordt onderzocht", "Er zijn indicaties dat discriminatie een rol heeft gespeeld. Politie en OM nemen dit mee in het onderzoek", en "Aangevers/getuigen hebben aangegeven dat er is gescholden met discriminatoire woorden. Dit wordt onderzocht en ook meegenomen in het onderzoek naar het geweld".
- Na aanhouding van verdachten – klik [hier](#) voor een voorbeeld;
- Bij de afdoeningsbeslissing (sepot/strafbeschikking/dagvaarden) – klik [hier](#) en [hier](#) voor een voorbeeld;
- Op de dag van de zitting – klik [hier](#), [hier](#), [hier](#) en [hier](#) voor voorbeelden.

Ook wanneer een discriminatieaspect onvoldoende aannemelijk is geworden, is het goed om te overwegen dit in een persbericht op te nemen – klik [hier](#) voor een voorbeeld. Kijk uit met het stellig concluderen dat er geen sprake was van een discriminatieaspect, maar schrijf bijvoorbeeld dat dit niet kon worden vastgesteld.

Document 14

(Parket-Generaal)

Van: LECD (AP Amsterdam)
Verzonden: dinsdag 16 februari 2021 15:11
Aan: [redacted] (AP Oost-Nederland); [redacted] en (AP Oost-Brabant); [redacted] (AP Amsterdam); [redacted] (AP Oost-Brabant); [redacted] AP Midden-Nederland); [redacted] (AP Limburg); [redacted] (AP Zeeland-West-Brabant); [redacted] (AP Noord-Nederland); [redacted] (AP Den Haag); [redacted] (AP Rotterdam); [redacted] (AP Rotterdam); [redacted] (AP Noord-Holland); [redacted] (AP Amsterdam); [redacted] (AP Oost-Brabant); [redacted] (AP Den Haag); [redacted] (AP Noord-Nederland); [redacted] (AP Midden-Nederland); [redacted] H. (AP Noord-Nederland); [redacted] (AP Den Haag); [redacted] (AP Noord-Holland); [redacted] (AP Oost-Nederland); [redacted] (AP Amsterdam); [redacted] (AP Amsterdam); [redacted] (AP Noord-Nederland); [redacted] (AP Oost-Nederland); [redacted] (AP Noord-Holland); [redacted] (AP Limburg); [redacted] (AP Noord-Nederland); [redacted] (AP Amsterdam); [redacted] (AP Oost-Nederland); [redacted] (AP Zeeland-West-Brabant); [redacted] (AP Rotterdam); [redacted] (AP Noord-Nederland); [redacted] (AP Rotterdam); [redacted] (AP Amsterdam); [redacted] (AP Amsterdam); [redacted] (AP Rotterdam); [redacted] (AP Den Haag); [redacted] (AP Amsterdam); [redacted] (AP Rotterdam); [redacted] (AP Noord-Nederland)
CC: [redacted] (PaG Den Haag); [redacted] (Parket-Generaal); [redacted] (AP Amsterdam); [redacted] (PaG Den Haag); Otte, M. (PAG Den Haag); Steenbrink J. (AP Amsterdam); [redacted] (RP Amsterdam); [redacted] (Ressortsparket)
Onderwerp: handleiding codis-feiten
Bijlagen: handleiding codis feiten_lecd.pdf; tekst voor e-mail aan collegas.docx; tekst zoom codishandleiding.docx; poster codis blauw.pdf; poster codis groen.pdf; poster codis lichtgroen.pdf; poster codis paars.pdf

Beste collega's,

Hierbij ontvangen jullie de handleiding *Commune delicten met een discriminatieaspect*. Omdat aan deze handleiding een zo breed mogelijke bekendheid te geven, en om dit op alle parketten zoveel mogelijk op dezelfde manier te doen, treffen jullie in de bijlagen naast de **handleiding** ook een **instructieposter** (vanwege de diversiteit in vier aansprekende kleuren!) en een **introductietekst** voor de handleiding aan. Neem de inhoud van de handleiding goed tot je, omdat deze behulpzaam kan zijn bij jullie rol als portefeuillehouder discriminatie.

Samen met jullie willen wij een korte publiciteitscampagne starten om aan deze handleiding zo breed mogelijk bekendheid te geven op de parketten. Ons concrete verzoek aan jullie als portefeuillehouders is daarom om binnen jullie parket met de info die we hierbij in de bijlagen aanleveren het volgende te ondernemen:

- De poster op de Zoompagina van jullie parket te laten plaatsen met daarbij de **introductietekst**. In de tekst kunnen jullie je eigen contactgegevens invullen, en wordt verwezen naar de codis-handleiding op de JKS-pagina van het LECD.

- De poster in ieder geval te verspreiden op jullie ZSM/interventie-afdelingen. Maar er zijn natuurlijk ook andere teams waar met de posters aandacht gevraagd kan worden voor de handleiding: denk aan PGA, Onderzoeken en B&S. Jullie kunnen voor jullie eigen parketten natuurlijk zelf het beste bedenken waar de posters zouden kunnen hangen om zoveel mogelijk effect te sorteren. We zouden het in ieder geval leuk vinden als jullie ons kunnen laten zien hoe en waar het er bij jullie bij hangt (foto's welkom!).
- Als jullie per e-mail de handleiding onder de aandacht willen brengen bij jullie collega's daar de bijgevoegde tekst voor de e-mail voor te gebruiken. Het staat jullie natuurlijk vrij om de tekst wat verder toe te spitsen op jullie eigen parket.
- In coronatijd wordt er veel met Signalgroepen gewerkt. Misschien kunnen jullie het poster inbrengen als afbeelding in de signal groepen van ZSM/interventie-afdelingen/PGA/Onderzoeken en B&S. Met een korte toelichting (zoals de tekst op Zoom).
- Laat ons ook weten hoe de uitrol van deze handleiding binnen jullie parket is verlopen; jullie reacties zien wij graag per e-mail tegemoet. In de kwartaalgesprekken zullen we hier later nog op terugkomen.

Wij gaan er ook voor zorgdragen dat de handleiding in de Signalering Strafrecht wordt vermeld. Zijn er nog vragen of opmerkingen dan horen we dat natuurlijk graag.

Met vriendelijke groet, namens het LECD,

Bijlagen

- Handleiding
- Posters
- Tekst voor Zoom
- Tekst voor e-mail

Discriminatieaspect?

Soms is een contract delict gevolgd met een DISCRIMINATIEASPECT van CODIS-FEITEN...

Wanneer is het een CODIS-FEIT?

- Discriminatieaspect niet alleen als middel, maar ook als doel van het handelen is
- Soms is het middel slechts een middel, maar het doel is om te discrimineren met betrekking tot de uitkomst

Voorkieden

- Verplichting van de aanbieder
- Verplichting van de aanbieder
- Verplichting van de aanbieder
- Verplichting van de aanbieder
- Verplichting van de aanbieder

Discriminatieaspect

- Het (het) contract (het) contract
- Het (het) contract (het) contract
- Het (het) contract (het) contract
- Het (het) contract (het) contract
- Het (het) contract (het) contract

Maar je op moet letten bij een CODIS-FEIT

- Het (het) contract (het) contract
- Het (het) contract (het) contract
- Het (het) contract (het) contract
- Het (het) contract (het) contract
- Het (het) contract (het) contract

SLA VOOR MEER INFO DE HANDLEIDING CODIS-FEITEN EROP NA

Heeft u vragen over een zaak contact op met de portefeuillehouder discriminatie op jouw parket, deze helpt u graag verder, de contactgegevens in de handleiding vind je terug op KIS.NederlandseOuderschied.nl

Document 15

Beste collega's,

Omdat de aanpak van discriminatie voor het Openbaar Ministerie een prioriteit is, is het van belang dat zaken goed door politie en het Openbaar Ministerie worden opgepakt. Het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie (LECD) heeft een handleiding opgesteld voor de strafrechtelijke aanpak van commune delicten met een discriminatieaspect, kortweg codis-feiten genoemd.

Iedere officier of secretaris kan weleens te maken krijgen met een zaak waarbij het gaat om een commune delict waar een discriminatieaspect mogelijk een rol heeft meegespeeld. Denk bijvoorbeeld aan LHBTI-geweld, de belediging van een vrouw met een hoofddoek of aan de bekladding van een gebouw of een gebedshuis met bijvoorbeeld hakenkruizen. Dat kunnen lastige zaken zijn, zowel om te beoordelen als om aan te pakken. Waar je op moet letten bij de beoordeling van een mogelijk discriminatieaspect, en waar je rekening mee moet houden bij de aanpak van codis-feiten wordt in de handleiding nader toegelicht. Maar als er toch nog vragen zijn, neem dan vooral contact op met [naam/namen], zij/hij zijn/is verantwoordelijk voor de discriminatieportefeuille op ons parket en kan/kunnen je verder helpen.

De handleiding is [hier](#) terug te vinden.

Discriminatieaspect?
EENS IS EEN Commune delict gevolgd met
EEN DISCRIMINATIEASPECT een CODIS-FEIT...

Wanneer is het een Codis-feit

- Discriminatieaspect niet alleen als motief, maar ook als doel (bijv. intimidatie)
- Leden is niet verand (beleid) en (b) moet wel uit omstandigheden volgen
- Verband met de hoort of juist n. (aan) het

Voorbeelden

- Belediging (uitsluitend, uitsluitend)
- Intimidatie (geen of een)
- Verdediging (uitsluitend)
- (uitsluitend) (uitsluitend) (uitsluitend)
- (uitsluitend) (uitsluitend) (uitsluitend)

Waar je op moet letten bij een Codis-feit

- (uitsluitend) (uitsluitend) (uitsluitend)
- (uitsluitend) (uitsluitend) (uitsluitend)
- (uitsluitend) (uitsluitend) (uitsluitend)
- (uitsluitend) (uitsluitend) (uitsluitend)

Waar je op moet letten bij een Codis-feit

- (uitsluitend) (uitsluitend) (uitsluitend)
- (uitsluitend) (uitsluitend) (uitsluitend)
- (uitsluitend) (uitsluitend) (uitsluitend)
- (uitsluitend) (uitsluitend) (uitsluitend)

SLA VOOR MEER INFO DE HANDLEIDING CODIS-FEITEN EROP NA

Heeft u vragen over een zaak contact op met de portefeuillehouder discriminatie op uw parket, ook helpt je graag verder. De contactgegevens van de handleiding vind je terug op [www.openbaarministerie.nl](#)

Document 16

TEKST VOOR BIJ DE AFBEELDING VAN HET POSTER OP DE LOKALE ZOOM-PAGINA

De aanpak van commune zaken met een discriminatieaspect

Omdat de aanpak van discriminatie voor het Openbaar Ministerie een prioriteit is, is het van belang dat zaken goed door politie en het Openbaar Ministerie worden opgepakt. Het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie (LECD) heeft een handleiding opgesteld voor de strafrechtelijke aanpak van commune delicten met een discriminatieaspect, kortweg codis-feiten genoemd.

Iedere officier of secretaris kan weleens te maken krijgen met een zaak waarbij het gaat om een commuun delict waar een discriminatieaspect mogelijk een rol heeft meegespeeld. Denk bijvoorbeeld aan LHBTI-geweld, de belediging van een vrouw met een hoofddoek of aan de bekladding van een gebouw of een gebedshuis met bijvoorbeeld hakenkruizen. Dat kunnen lastige zaken zijn, zowel om te beoordelen als om aan te pakken. Waar je op moet letten bij de beoordeling van een mogelijk discriminatieaspect, en waar je rekening mee moet houden bij de aanpak van codis-feiten wordt in de handleiding nader toegelicht. Maar als er toch nog vragen zijn, neem dan vooral contact op met [naam/namen], zij/hij zijn/is verantwoordelijk voor de discriminatieportefeuille op ons parket en kan/kunnen je verder helpen.

De handleiding is [hier](#) terug te vinden.

Document 18

Discriminatieaspect?

soms is een commuun delict gepleegd met een DISCRIMINATIEASPECT: een CODIS-FEIT...

wanneer is het een codis-feit

- discriminatieaspect niet alleen als motief, maar ook als dit het feit indringender maakt
- bewijs is niet vereist (hoeft niet op tll), moet wel uit omstandigheden blijken
- schelden met bv *homo* of *jood* = codis-feit

voorbeelden

- **belediging:** vuile homo, kankeraap
- **mishandeling:** tegen lid van een bepaalde groep (bv homoseksuelen)
- **vernietiging:** kladden met racistische leuzen, ruiten ingooien bij een gebedshuis
- Dus ook bij opruiing of bedreiging etcetera.....

discriminatiegronden

- ras (huidskleur, etniciteit, nationale of etnische afkomst)
- godsdienst of levensovertuiging
- hetero- of homoseksuele gerichtheid
- lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap
- genderidentiteit

waar je op moet letten bij een codis-feit

- aangifte altijd opnemen en indicaties discriminatieaspect opnemen in pv
- benoem het discriminatieaspect in het requisitoir
- strafeis: verhoging tot maximaal 100%
- bij sepot: motiveer je beslissing *altijd*
- **vink altijd de maatschappelijke classificaties aan in GPS**

SLA VOOR MEER
INFO DE
HANDLEIDING
CODIS-FEITEN
EROP NA

neem bij vragen over een zaak contact op met de portefeuillehouder discriminatie op jouw parket: deze helpt je graag verder. de contactgegevens en de handleiding vind je terug op JKS (kennispagina Discriminatie)

Document 19

Discriminatieaspect?

soms is een commuun delict gepleegd met
een DISCRIMINATIEASPECT: een CODIS-FEIT...

wanneer is het een codis-feit

- discriminatieaspect niet alleen als motief, maar ook als dit het feit indringender maakt
- bewijs is niet vereist (hoeft niet op tll), moet wel uit omstandigheden blijken
- schelden met bv *homo* of *jood* = codis-feit

voorbeelden

- **belediging:** vuile homo, kankeraap
- **mishandeling:** tegen lid van een bepaalde groep (bv homoseksuelen)
- **vernieling:** kladden met racistische leuzen, ruiten ingooien bij een gebedshuis
- Dus ook bij opruiing of bedreiging etcetera.....

discriminatiegronden

- ras (huidskleur, etniciteit, nationale of etnische afkomst)
- godsdienst of levensovertuiging
- hetero- of homoseksuele gerichtheid
- lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap
- genderidentiteit

waar je op moet letten bij een codis-feit

- aangifte altijd opnemen en indicaties discriminatieaspect opnemen in pv
- benoem het discriminatieaspect in het requisitoir
- strafeis: verhoging tot maximaal 100%
- bij sepot: motiveer je beslissing *altijd*
- **vink altijd de maatschappelijke classificaties aan in GPS**

SLA VOOR MEER
INFO DE
HANDLEIDING
CODIS-FEITEN
EROP NA

neem bij vragen over
een zaak contact op met de
portefeuillehouder discriminatie op
jouw parket; deze helpt je graag
verder. de contactgegevens en de
handleiding vind je terug op JKS
(kennispagina Discriminatie)

Document 20

Discriminatieaspect?

soms is een commuun delict gepleegd met
een DISCRIMINATIEASPECT: een CODIS-FEIT...

wanneer is het een codis-feit

- discriminatieaspect niet alleen als motief, maar ook als dit het feit indringender maakt
- bewijs is niet vereist (hoeft niet op tll), moet wel uit omstandigheden blijken
- schelden met bv *homo* of *jood* = codis-feit

voorbeelden

- **belediging**: vuile homo, kankeraap
- **mishandeling**: tegen lid van een bepaalde groep (bv homoseksuelen)
- **vernieling**: kladden met racistische leuzen, ruiten ingooien bij een gebedshuis
- Dus ook bij opruiing of bedreiging etcetera.....

discriminatiegronden

- ras (huidskleur, etniciteit, nationale of etnische afkomst)
- godsdienst of levensovertuiging
- hetero- of homoseksuele gerichtheid
- lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap
- genderidentiteit

waar je op moet letten bij een codis-feit

- aangifte altijd opnemen en indicaties discriminatieaspect opnemen in pv
- benoem het discriminatieaspect in het requisitoir
- strafeis: verhoging tot maximaal 100%
- bij sepot: motiveer je beslissing *altijd*
- **vink altijd de maatschappelijke classificaties aan in GPS**

SLA VOOR MEER
INFO DE
HANDLEIDING
CODIS-FEITEN
EROP NA

neem bij vragen over
een zaak contact op met de
portefeuillehouder discriminatie op
jouw parket; deze helpt je graag
verder. de contactgegevens en de
handleiding vind je terug op JKS
(kennispagina Discriminatie)

Document 21

OPENBAAR MINISTERIE

College van procureurs-generaal

Postbus 20305, 2500 EH Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directie Wetgeving
t.a.v. mw. E.D.G. Kiersch
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Prins Clauslaan 16
2595 AJ Den Haag
T +31 88 699 11 00
www.om.nl

Datum	10 september 2020	Bij beantwoording de datum en
Onderdeel	WBOM	ons kenmerk vermelden.
Ons kenmerk	WBOM/18395	
Uw kenmerk	2968647	
Onderwerp	Advies initiatiefwetsvoorstel discriminatoir oogmerk als strafverzwaringsgrond	

Geachte mevrouw Kiersch,

Bij brief van 20 april 2020 heeft u namens de minister van Justitie en Veiligheid en mede op verzoek van de initiatiefnemers, het College van procureurs-generaal gevraagd te adviseren over een voorstel van wet van de Tweede Kamerleden Buitenweg en Segers tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met de invoering van het discriminatoir oogmerk als strafverzwaringsgrond.

Het College heeft met belangstelling kennisgenomen van dit wetsvoorstel en is gaarne bereid daarover te adviseren.

ECRI-rapport

Alvorens op het wetsvoorstel in te gaan wil het College graag reageren op hetgeen mede de aanleiding van dit wetsvoorstel van dit wetsvoorstel vormt, het rapport van de Europese Commissie tegen Racisme en Intolerantie (hierna: ECRI).¹ De ECRI is een onafhankelijke commissie die in de lidstaten van de Raad van Europa monitort wat de stand van zaken is op het beleidsterrein van de discriminatiebestrijding. In haar rapport over Nederland uit 2019 roept de ECRI Nederland ertoe op om een wetsbepaling in te voeren die racistische motieven uitdrukkelijk tot een strafverzwarende omstandigheid maakt. De initiatiefnemers hebben deze aanbeveling van ECRI overgenomen en stellen voor om een algemene strafverzwaringsgrond in artikel 44bis van het Wetboek van Strafrecht

¹ ECRI-rapport over Nederland (vijfde monitoringcyclus), European Commission against Racism and Intolerance, 4 juni 2019.

te introduceren voor strafbare feiten die worden begaan met een discriminatoir oogmerk.

In de memorie van toelichting bij het initiatiefwetsvoorstel wordt echter niet ingegaan op de reactie van de Nederlandse regering op het rapport van de ECRI. In zijn beleidsreactie schrijft de minister van Justitie en Veiligheid het volgende:

“Het belang van adequate strafrechtelijke reactie op strafbare feiten die gepleegd worden met discriminatoire motieven wordt door het kabinet ten volle erkend. Dit kabinet vindt het dan ook van belang dat aan een discriminatoir motief uitdrukkelijk aandacht wordt besteed in strafzaken. Als onderdeel van het strafrechtelijk beleid wordt bij misdrijven met een discriminatoir aspect of een discriminatoir motief een zwaardere straf geëist door het openbaar ministerie. De verzwaring van de strafeis kan oplopen tot een verhoging met 100 procent. Richtlijnen van het openbaar ministerie zijn recht in de zin van artikel 79 van de Wet op de rechterlijke organisatie. Hiermee geeft Nederland in de praktijk op ruime wijze uitvoering aan de doelstelling die besloten ligt in de aanbeveling van ECRI, namelijk om discriminatoire of racistische motieven een reden voor strafverzwaring te laten zijn.”²

De richtlijn waarop de minister in de beleidsreactie doelt is de Aanwijzing discriminatie³ waarin het volgende wordt gezegd over zogenoemde codis-feiten:

“De aanwijzing ziet daarnaast op commune delicten met een discriminatie-aspect, ook wel codis-feiten genoemd. Het gaat dan bijvoorbeeld om delicten als mishandeling, openlijke geweldpleging, eenvoudige belediging, bedreiging, opruiing, vernieling, brandstichting of doodslag waarbij een discriminatie-aspect ex artikel 137c Sr als motief of aanleiding heeft gespeeld, of gebruikt is om het delict indringender te plegen. Ook als het discriminatie-aspect is gelegen in een genderidentiteit die niet past bij het geboortegeslacht wordt dit beschouwd als een algemeen delict met discriminatie-aspect.”

Op de genoemde drie elementen ('motief', 'aanleiding' en 'indringender te plegen') komt het College hieronder (p. 7-8) uitgebreid terug.

De genoemde verzwaring van de strafeis wordt eveneens in de Aanwijzing benoemd:

² Kamerstukken II 2018/19, 30 950, nr. 176, p. 3.

³ Stcr. 2018/68988.

"In het geval van een codis-feit dient een discriminatieaspect in het requisitoir te worden benadrukt en als strafverzwarende omstandigheid in de eis te worden betrokken (zie de richtlijn voor strafvordering discriminatie)."

Deze verwijzing naar de Richtlijn strafvordering voor discriminatie⁴ berust op een abuis. Bedoeld is de Aanwijzing kader voor strafvordering meerderjarigen, waarin onder het kopje *Discriminatoire aspecten (bij commune delicten)* het volgende richtsnoer wordt gegeven:

"In deze gevallen [namelijk wanneer een discriminatoir element zich voordoet bij een zogenoemd ingrijpend feit (toevoeging College)] dient niet alleen te worden gedagvaard, maar ook bij de strafeis maatwerk te worden toegepast, met als uitgangspunt een strafverzwaring van 100% ten opzichte van het uitgangspunt in de richtlijn."⁵

WODC-rapport

In de inleiding van de memorie van toelichting wordt gerefereerd aan een recent WODC-onderzoek, dat inzicht beoogt te verschaffen in het antwoord op de vraag in hoeverre de beleidsintensiveringen van de afgelopen jaren hebben bijgedragen aan het goed toepassen van de huidige strafverzwaring bij delicten met een discriminatoir motief.⁶

In dit verband merkt het College op dat uitgerekend de belangrijkste beleidsintensivering van het openbaar ministerie, namelijk het in de vorige paragraaf uiteengezette codis-beleid, nog niet in dit onderzoek kon worden meegenomen.⁷ In de oorspronkelijke Aanwijzing lag de nadruk op klassieke discriminatiefeiten zoals groepsbelediging en aanzetten tot haat. In de praktijk bleken dergelijke feiten echter minder voor te komen dan commune delicten met een discriminatieaspect. Vandaar dat in de nieuwe Aanwijzing, in werking getreden op 1 januari 2019, de codis-feiten als speciaal beleidselement zijn geïntroduceerd. De onderzochte periode in het WODC-onderzoek omvat de jaren 2015-2018.

⁴ *Stcrt.* 2015/4225.

⁵ *Stcrt.* 2019/14840.

⁶ P. Kruize en P. Gruter, *Discriminatieaspect als strafverzwarende omstandigheid. Cijfers en praktijkervaringen*, Den Haag: WODC 2020.

⁷ Bijlage 1 (blg 939982) bij *Kamerstukken II* 2018/19, 30 950, nr. 185. (Naar de bijlage wordt verwezen op p. 9.)

Nader over het discriminatiebeleid en, daarbinnen, het codis-beleid

Het College meent dat het nieuwe strafvorderingsbeleid inzake discriminatie op moderne leest is geschoeid, omdat er nadrukkelijk aandacht wordt gevraagd voor een bredere maatschappelijke aanpak. Overheidsinstanties met verschillende achtergronden, doelstellingen en verantwoordelijkheden zetten zich vanuit verschillende disciplines in tegen discriminatie. Het openbaar ministerie beoordeelt de strafrechtelijke inzet steeds in het licht van deze bredere aanpak.

De prioriteit van de bestrijding van discriminatie door het openbaar ministerie blijkt uit het voorschrift in de Aanwijzing dat iedere aangifte van discriminatie in beginsel wordt opgenomen en in behandeling wordt genomen. In de memorie van toelichting wordt op pagina 3 ten onrechte de indruk gewekt dat het openbaar ministerie alleen opportuniteit toekent aan zaken met een grote maatschappelijke impact. Dat is onjuist, de opportuniteit ontstaat al bij de aangifte van discriminatie.

Alles afwegende stelt het College zich op het standpunt dat het nieuwe geïntensiveerde strafvorderingsbeleid van het openbaar ministerie de toets van de ECRI prima zou kunnen doorstaan. Met instemming herhaalt het College daarom deze passage uit de beleidsreactie: "Hiermee geeft Nederland in de praktijk op ruime wijze uitvoering aan de doelstelling die besloten ligt in de aanbeveling van ECRI, namelijk om discriminatoire of racistische motieven een reden voor strafverzwaring te laten zijn."

Voor- en nadelen van een wettelijke regeling in het algemeen

Het College meent dat een wettelijke regeling voor een strafverzwaring voor delicten met een discriminatoir aspect ontegenzeggelijk enkele voordelen biedt.

- Een strafbepaling maakt het de officier van justitie gemakkelijker om zijn eis tot strafverzwaring te onderbouwen. Bij de hogere strafefs kan de officier van justitie naar positief formeel recht verwijzen.
- Een wettelijke strafverzwaring verkleint de kans dat een duidelijk aanwijsbaar discriminatieaspect wordt vergeten in het requisitoir en bij de strafefs. Ook zorgt ze ervoor dat er door de politie en het openbaar ministerie grondig onderzoek wordt gedaan naar de aanwezigheid van discriminatoire motieven.
- Discriminatoire achtergronden blijven in de huidige praktijk vaak onbenoemd in het uiteindelijke strafvonnis. Een wettelijke strafverzwaring dwingt de strafrechter om een uitspraak te doen over het discriminatieaspect, omdat het is opgenomen in de tenlastelegging. De rechter kan onder verwijzing naar het betreffende artikel gemotiveerd

uiteenzetten waarom hij de strafverhoging wel of niet van toepassing acht. Hierdoor kan er tevens jurisprudentie worden opgebouwd over de vraag wat nu precies onder een discriminatieaspect moet worden verstaan.

- Een wettelijke strafverzwaring heeft ook een inscherpingsfunctie: de wettelijke verankering onderstreept nog eens extra dat de wetgever zwaar tilt aan een discriminatieaspect bij commune delicten.
- Een wettelijke strafverzwaring zorgt ervoor dat duidelijk wordt in welke mate het discriminatoire aspect wordt meegewogen in de strafels en in de uitspraak (en is bijvoorbeeld beter vindbaar in vonnissen op www.rechtspraak.nl). Het is nu onduidelijk in welke gevallen de vermeende discriminatoire aspecten worden aangevoerd in een strafzaak. Met name bij mondelinge, maar ook bij schriftelijke uitspraken van de rechter is moeilijk na te gaan of de rechter het discriminatieaspect aanwezig acht en/of in aanmerking neemt bij het bepalen van de hoogte van de straf. Immers, ook als het openbaar ministerie het discriminatieaspect benoemt, is de rechtbank niet verplicht daarop in te gaan in het vonnis.
- Een wettelijke strafverzwaring maakt het zichtbaar voor de maatschappij dat het discriminatoire aspect is meegewogen. Dit kan bijdragen aan een gevoel van erkenning bij de slachtoffers. Ook als uiteindelijk gemotiveerd wordt geoordeeld dat het discriminatieaspect niet (voldoende) aanwezig wordt geacht, en de straf derhalve niet wordt verhoogd, kan een adequate uitleg in het vonnis bijdragen aan acceptatie van dat vonnis.

Na een dergelijke uitvoerige lijst van voordelen lijkt het nauwelijks voorstelbaar dat er nog bezwaren kunnen rijzen tegen een wettelijke regeling. Toch heeft het College nog wel een aantal bedenkingen.

Als eerste wijst het College erop dat een wettelijke strafrechtelijke regeling naar zijn aard niet de flexibiliteit heeft om snel op nieuwe ontwikkelingen te kunnen reageren. Met de nu bestaande regeling voor de codis-feiten in de Aanwijzing discriminatie heeft het openbaar ministerie kunnen reageren op nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen als het gaat om de strafrechtelijke bestrijding van discriminatie. Een wettelijke regeling is naar haar aard meer gestold beleid dan een aanwijzing van het College van procureurs-generaal. En juist op het terrein van discriminatie, een dynamisch terrein waar de laatste jaren veel ontwikkelingen hebben plaatsgevonden in de wijze waarop naar deze feiten wordt gekeken, in de beoordeling wat voor feiten onder welke omstandigheden onder discriminatie moeten worden geschaard en in de vervolging en afdoening van deze feiten, heeft het beleidsinstrument van een aanwijzing van het College van procureurs-generaal zijn waarde bewezen doordat relatief snel op deze

ontwikkelingen kan worden gereageerd. Dat is met een wettelijke regeling minder goed mogelijk.

Een ander verschil betreft de afdoening van zaken. In het huidige stelsel kan het discriminatieaspect worden meegewogen binnen de bandbreedte van het wettelijk strafmaximum als omstandigheid van het geval. Het hoeft niet ten laste te worden gelegd en dus ook niet aanvullend aan het gronddelict wettig en overtuigend bewezen te worden verklaard. Thans is voldoende dat het discriminatieaspect aannemelijk wordt gemaakt. In geval van een wettelijke strafverzwaring komt het discriminatoir oogmerk in de teniastelegging te staan en dient dit dus wettig en overtuigend bewezen te worden. Het risico ontstaat daardoor dat er een bewijsdrempel wordt gecreëerd die in de praktijk moeilijk is te nemen. De verschuiving van 'aannemelijk maken' naar 'bewijzen' kan per saldo een achteruitgang betekenen. In de praktijk doen zich gevallen voor waarbij de overtuiging aanwezig is, maar het bewijs (kennelijk) onvoldoende. Niettemin wil het College slechts spreken van een risico; het is niet zeker dat er een significante verschuiving zal plaatsvinden. Per slot van rekening zal de rechter ook nu niet zomaar aannemen dat er sprake van een discriminatoir aspect; in veel gevallen ligt het aannemelijk maken al bijna op het niveau van bewijzen. Dat neemt niet weg dat ook in dit opzicht, meer dan een wettelijke regeling, de Aanwijzing discriminatie de praktijk in staat stelt om redelijk flexibel met de omstandigheden van het geval om te gaan.

Het College wil er ten slotte nadrukkelijk op wijzen dat een wettelijke strafverzwaring voor delicten met een discriminatoir oogmerk niet samengaat met de regeling van de codis-feiten in de Aanwijzing discriminatie. Het College kan niet anders regelen dan wat de wetgever al expliciet in de wet heeft opgenomen. Op het moment dat dit wetsvoorstel in werking treedt, zal het College daarom de regeling voor de codis-feiten in de Aanwijzing discriminatie moeten schrappen.

Nadere beoordeling van het thans voorliggende wetsvoorstel: de onderdelen C tot en met G van artikel I

Het College heeft geen bezwaar tegen de aangebrachte wijzigingen en is blij met de expliciete vermelding in de memorie van toelichting dat 'geslachtskenmerken', 'genderidentiteit' en 'genderexpressie' ook onder de term 'geslacht' worden begrepen, zodat eens te meer duidelijk is dat deze elementen niet thuishoren onder de term 'seksuele gerichtheid'.

Nadere beoordeling van het thans voorliggende wetsvoorstel: de onderdelen A en B van artikel I

Als uiteindelijk de eerdergenoemde voordelen van een wettelijke regeling de doorslag geven, dan zal de tot stand te brengen regeling wél werkzaam moeten zijn. Het College is van oordeel dat de voorgestelde redactie van de wetsartikelen een aantal gebreken kent. Daardoor is het bereik van de bepalingen minder groot dan de nu in de praktijk gebruikte regeling voor de codis-feiten.

Het wetsvoorstel bestaat voor zover betrekking hebbend op de strafverzwaring voor delicten met een discriminatoir oogmerk uit twee onderdelen.

In het voorgestelde, nieuwe artikel 44bis Sr wordt bepaald:

Indien een strafbaar feit wordt begaan met een discriminatoir oogmerk, kan de op dat feit gestelde vrijheidsstraf met een derde worden verhoogd.

Vervolgens wordt in een nieuw tweede lid van artikel 90quater Sr het discriminatoir oogmerk gedefinieerd:

2. Onder discriminatoir oogmerk wordt verstaan het oogmerk om haat tegen of minderwaardigheid van een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun seksuele gerichtheid of hun handicap tot uitdrukking te brengen.

Het College heeft een aantal bezwaren tegen de voorgestelde definitie.

In de eerste plaats zijn er de aspecten die kleven aan 'oogmerk' als specifieke vorm van opzet. Met betrekking tot het terroristisch oogmerk heeft De Hullu het volgende geschreven:

"Net als voor het klassieke oogmerk lijkt het mij in de rede liggen het terroristisch oogmerk als een bijzondere, beperkte opzetvorm te zien, waarvoor meer wordt vereist dan voorwaardelijk opzet, zoals een bedoeling of een noodzakelijk en dus gewild gevolg. (...) Anderzijds lijkt de uitgebreide omschrijving in de kern nogal ruim, zodat dit bijzondere oogmerk niet direct een moeilijke opzetvereiste behoeft in te houden."⁸

Het wil het College voorkomen dat hetgeen De Hullu hier opmerkt in de eerste geciteerde volzin in gelijke zin geldt voor het voorgestelde discriminatoire oogmerk, terwijl het 'anderzijds' uit de tweede volzin bij het discriminatoir

⁸ J. de Hullu, *Materieel strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer: Wolters Kluwer 2018, p. 258.

oogmerk juist géén opgeld doet. Bij elkaar betekent dit een risico in de bewijssfeer. Zoals hierna nog duidelijk zal worden is dit risico bij hantering van het codis-beleid non-existent.

In de tweede plaats stelt het College vast dat de gebruikte formulering van 'discriminatorisch oogmerk' in de definitie veel minder omvat dan wat volgens het huidige beleid van het openbaar ministerie onder een discriminatieaspect wordt verstaan. In de beleidsregels van het openbaar ministerie is er met opzet niet voor gekozen om het motief van de dader als het enig relevante discriminatoire aspect te beschouwen. Het openbaar ministerie onderscheidt namelijk naast de motiefsituatie nog twee andere situaties waarin discriminatie een rol van betekenis speelt.

Er zijn dus drie situaties te onderscheiden waarin volgens de Aanwijzing sprake kan zijn van een codis-felt:

1. Het discriminatieaspect **heeft een rol heeft gespeeld bij het motief**. (Het hoeft dus niet het enige motief te zijn geweest.)

Voorbeelden van deze situatie zijn:

- Twee mannen worden aangevallen omdat ze hand in hand lopen en daardoor herkenbaar zijn als homoseksuelen.
- Een groep mannen lacht dragqueens uit, er ontstaat een woordenwisseling en de dragqueens worden mishandeld.

In een arrest van het hof Amsterdam wordt een dergelijke situatie geschetst: *"Zonder enige aanleiding zijn [slachtoffer 1] en [slachtoffer 2] in elkaar geslagen en getrapt. Zij worden, uit alle mensen die op dat moment op straat waren, gericht uitgekozen en aangepakt, slechts om hun geaardheid. Het plezier dat de verdachte en de medeverdachte [medeverdachte] hieraan hebben beleefd, volgt duidelijk uit een enkele uren later verzonden videofragment, waarin lachend en opscheppend wordt gezegd: "Ik zeg je eerlijk, ik heb die homo kanker erg gekrast. (...) Zijn hele hoofd is eraf. Hahaha zijn hele hoofd gebotst."*⁹

2. Het discriminatieaspect **heeft (mede) aanleiding gegeven** tot het plegen van het feit (met een bepaald slachtoffer en/of op een bepaalde manier).

Voorbeelden van deze situatie zijn:

- Een man heeft geld nodig en zoekt een makkelijk doelwit. Omdat hij een menora voor het raam ziet staan kiest hij het huis van deze Joodse bewoners uit als doelwit, omdat het "toch maar Joden zijn".
- Een man heeft geld nodig en zoekt een makkelijk doelwit. Hij is in de buurt van een homo-ontmoetingsplaats en weet dat homoseksuelen die daar zijn niet snel aangifte doen als zij beroofd worden; daarom zoekt hij daar een slachtoffer.

⁹ Hof Amsterdam 15 november 2018, ECLI:NL:GHAMS:2018:4212.

In deze beide voorbeelden is het werkelijke motief van de verdachte het lenigen van zijn geldnood.

3. Het discriminatieaspect wordt gebruikt om het delict **indringender te plegen**

Voorbeelden van deze situatie zijn:

- Bij een overval op een tankstation wordt een medewerker met een donkere huidskleur onder schot gehouden en door de overvaller bedreigd met verwijzing naar zijn huidskleur: "Hee neger, ik knal je zo neer."
- Bij een belediging wordt gescholden met termen die verband houden met het discriminatieaspect (bijv. "kankerhomo").

In een vonnis van de rechtbank Amsterdam wordt een dergelijke situatie geschetst: "*Verdachte heeft aangever [slachtoffer] beledigd door hem de woorden toe te voegen "kankernigger" en "kankeraap". Dit is een grove en discriminatoire belediging.*"¹⁰

De formulering van de definitie in het voorgestelde lid 2 van artikel 90quater ziet alleen op de eerste situatie: het geweld wordt gepleegd omdat de slachtoffers homoseksueel zijn. Op het eerste gezicht zou ook de derde situatie onder de definitie kunnen worden geschaard, maar dat is niet juist. De bedoeling van de gewraakte gedragingen is de zelfverrijking of het beledigen, niet de discriminatie van het slachtoffer. Het discriminatieaspect wordt alleen maar gebruikt om het delict – in de ogen van de verdachte – 'geslaagder' te maken.

In de derde plaats is er het gebruik van het begrip 'haat'. Haat is een heel extreme emotie. Het 'aanzetten tot haat' is een delict met (terecht) een hoge drempelwaarde, er mag niet al te snel worden aangenomen dat er sprake is van aanzetten tot haat. Die drempelwaarde zal er ook zijn als het gaat om het 'tot uitdrukking brengen van haat', zoals voorgesteld in het nieuwe tweede lid van artikel 90quater Sr. Daarom is haat in de definitie een ongelukkig woord, want er zal ofwel niet snel aan worden toegekomen, of er zal al snel een inflatie-effect optreden, waarbij ook lichtere vormen van afkeer onder het begrip 'haat' zullen worden geschaard.

In de vierde plaats zijn er de woorden "om (...) minderwaardigheid van een groep mensen (...) tot uitdrukking te brengen". Bij het tot uitdrukking brengen van haat is er daadwerkelijk sprake van subjectiviteit¹¹: het gaat om de haat *van de verdachte* jegens de leden van een bepaalde groep. Bij het 'tot uitdrukking brengen van de minderwaardigheid van een groep mensen' ontbreekt in de

¹⁰ Rechtbank Amsterdam 16 december 2019, ECLI:NL:RBAMS:2019:9880.

¹¹ De Hullu noemt een oogmerk zoals thans wordt voorgesteld een "subjectief strafverzwarend bestanddeel" (J. de Hullu, *Materieel strafrecht. Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer: Wolters Kluwer 2018, p. 258).

formulering het subjectieve element. Een (allerm minst bedoelde) lezing zou zelfs hierop kunnen neerkomen dat de minderwaardigheid – die bij het bestaan van het oogmerk tot uitdrukking wordt gebracht – een (objectieve) realiteit is. Het subjectieve element zou toegevoegd kunnen worden door de inlassing van woorden als 'gepercipieerde' of 'veronderstelde', maar ook dat is verre van ideaal.

In de vijfde en laatste plaats is er de strafmaat. Weliswaar heeft het voorgestelde artikel 44bis Sr het uitsluitend over een verhoging van de maximumvrijheidsstraf, maar vanzelfsprekend werkt die verhoging ook door in andere strafmodaliteiten, zoals bijvoorbeeld de geldboete. De vraag is wat de verhoging *met een derde* betekent voor geldboetes. Stel dat er nu een *commuun delict* is waarvan de niet-codis-variant standaard wordt bestraft met een boete van 600 euro. Onder het huidige regime van de aanwijzingen¹² is het mogelijk om daar, in het geval van de codis-variant, 1.200 euro van te maken. Onder de nieuwe wet zal de niet-codis-variant goed blijven voor een boete van 600 euro. Het inzicht van de wetgever in de strafwaardigheid van het kale feit is immers niet gewijzigd. Het nieuwe artikel 44bis Sr lijkt ervoor te zorgen dat de discriminatievariant niet strenger beboet kan worden dan met 800 euro. Als deze redenering juist is (en óf dat zo is hangt af van de bedoelingen van de initiatiefnemers), dan heeft in sommige gevallen de nieuwe regeling eerder een strafverminderend dan een strafverzwarend effect.

Advies van het College

Zoals hierboven geconstateerd heeft een wettelijke regeling als zodanig onmiskenbaar enkele voordelen. De thans voorgestelde wettelijke regeling vertoont echter bepaalde gebreken, waardoor die voordelen onvoldoende uit de verf komen. Het grootste bezwaar van de voorgestelde regeling is dat de scope van de definitiebepaling – waarin het woord 'oogmerk' het discriminatieaspect tot het motief vernauwt – te smal is. Daarmee voldoet de voorgestelde regeling niet aan de eisen die het College zou willen stellen aan een strafverzwaring bij codis-delicten. De nu voorgestelde regeling is, zoals gezegd, te beperkt, waardoor veel delicten die worden gepleegd met een discriminatoir aspect buiten de regeling zullen vallen.

Het College heeft nog nagedacht over een alternatieve redactie. Wat het College betreft zou volstaan kunnen worden met één artikel, dat bijvoorbeeld als volgt zou kunnen luiden:

Artikel 44bis Sr

¹² Te weten de Aanwijzing discriminatie en de Aanwijzing kader strafvordering voor meerderjarigen (zie hierboven p. 3).

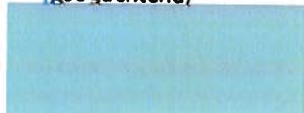
"Indien de omstandigheid dat de benadeelde behoort tot een groep als bedoeld in art. 137d een rol heeft gespeeld bij het plegen van een strafbaar feit, kan de op dat feit gestelde vrijheidsstraf met een derde worden verhoogd."

Deze redactie behoudt eerdere minpunten (bijvoorbeeld de strafmaatkwestie), maar sluit overigens beter aan bij de werkelijk gewenste effecten van de voorgestelde regeling. Het College is zich er daarbij ten zeerste van bewust dat de gekozen formulering enigszins ongebruikelijk is (In het bijzonder de woorden 'een rol spelen'). Niettemin meent het dat deze formulering beter aansluit bij de gewenste effecten van de voorgestelde regeling.

Maar of nu uiteindelijk het voorstel van het College wordt gevolgd of aan een alternatief de voorkeur wordt gegeven, iedere wettelijke regeling waarvoor wordt gekozen zou hoe dan ook alle facetten van het discriminatieaspect moeten afdekken, zoals nu door het codis-beleid gebeurt.

Zou het niet mogelijk blijken om aan die eis te voldoen, dan is er, wat het College betreft, geen man overboord. Het codis-beleid biedt voor dat geval een uitstekend vangnet.

Hooqachtend,

M. Otte
procureur-generaal